

Gemengde gevoelens, gemengde liefde

Overwegingen bij interetnische liefdesrelaties in Antigua

Bachelorscriptie | Judith Uringa

Gemengde gevoelens, gemengde liefde

Bachelorscriptie Culturele Antropologie

Judith Uringa

Begeleider | Ralph Rozema

Jaar | 2011

Studentnummer | 3416852

E-mail | J.Uringa@students.uu.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	pagina 5
Hoofdstuk 1 Inleiding	pagina 6
§1.1 Veldwerk	pagina 6
§1.2 Opbouw scriptie	pagina 8
Hoofdstuk 2 Het ontstaan en bestaan van etnische <i>boundaries</i>	pagina 9
§2.1 Identiteit	pagina 9
§2.2 Van ras naar etniciteit	pagina 10
§2.3 Etnische groepen	pagina 11
§2.4 Grenzen bewaken en aanscherpen	pagina 12
§2.5 Conclusie	pagina 12
Hoofdstuk 3 Het overschrijden van etnische <i>boundaries</i>	pagina 13
§3.1 <i>"Love is ecstasy and torment, freedom and slavery"</i>	pagina 13
§3.2 Etnoseksuele grenzen	pagina 14
§3.3 Interetnische relaties of huwelijken	pagina 15
§3.4 Drijfveren en problemen	pagina 16
§3.5 Conclusie	pagina 17
Hoofdstuk 4 Antigua als interetnisch palet	pagina 18
§4.1 Sporen van de Spaanse kolonisator	pagina 18
§4.2 Nieuwe witte indringers	pagina 19
§4.3 Welkome toeristen	pagina 20
Hoofdstuk 5 De taal van het hart	pagina 23
§5.1 De belofte van het Exotische	pagina 23
§5.2 Andere krachten, andere drijfveren	pagina 25

Hoofdstuk 6 <i>Change of mind, change of heart?</i>	pagina 29
§6.1 Communicatie	pagina 29
§6.2 De troon waarop de familie heerst	pagina 30
§6.3 Machismo	pagina 31
§6.4 Afstand	pagina 33
§6.5 Tijdsmanagement	pagina 34
§6.6 Risicobenadering	pagina 35
§6.7 Externe invloeden: positief of negatief, loterij of ketterij?	pagina 35
Hoofdstuk 7 <i>On common ground</i>	pagina 38
§7.1 Geven en nemen	pagina 38
§7.2 Overstegen problemen	pagina 42
Hoofdstuk 8 <i>Conclusie</i>	pagina 45
Literatuurlijst	pagina 49
Bijlage 1 <i>Reflectieverslag</i>	pagina 53
Bijlage 2 <i>Summary</i>	pagina 56

Voorwoord

Het was zo'n moment, waarvan je weet dat het zal komen, en uiteindelijk weer zal gaan – onwerkelijk doch uiteindelijk simpel te verwerklijken. Een mijlpaal. Veldwerk was een mijlpaal in mijn junior-antropologen carrière, net als de grote reis en de lange tijd van huis die hiermee gepaard gingen. Dit ging niet zonder slag of stoot; zowel persoonlijk als in mijn veldwerk heb ik het een en ander te voorduren gehad. Nu na mijn terugkomst, gaan de meeste gesprekken met anderen over deze twee zaken – al het ongeluk en leed. Maar voor mij geldt dat ik door alle ervaringen en lessen die ik (geforceerd) heb moeten leren, veel rijker ben geworden.

Zowel het schrijven van mijn bachelorscriptie als mijn veldwerk in Antigua heb ik als zeer leerzaam mogen ervaren. De kans om naar het buitenland te gaan en daar de mogelijkheid te hebben om veel meer te proeven van het land dan dat je wellicht als toerist zou ervaren, vond ik fantastisch – een min of meer *emic perspective* verkrijgen, en niet uit een etnografie, maar door eigen veldwerk!

Graag zou ik enkele mensen in het speciaal willen bedanken. Allereerst Line van Osch, die als vriendin en mede-antropologiestudent, mij bijzonder goed heeft weten te steunen door alle persoonlijke en antropologische perikelen, twijfels en oplevingen heen. Zij heeft mij bijgestaan tijdens het gehele proces van het afstuderen, dat al in november begon, en daarvoor mijn waardering en dank. Zonder haar was ik wellicht aanzienlijk eerder teruggevologen naar Nederland.

Een andere ontbrekende factor, in allerlei opzichten, was mijn scriptiebegeleider Ralph Rozema. Naast het normale begeleiden, heeft hij mij veel bijgebracht over de kunst van het schrijven, waar ik van heb geleerd en genoten. Hij heeft mij van het begin tot het einde bijzonder goed weten te motiveren en enthousiastmeren.

Tenslotte wil ik al mijn informanten bedanken, want zonder hun bereidwilligheid en openheid had ik dit onderzoek nooit kunnen uitvoeren. Graag wil ik Alicia Lima hier in het bijzonder noemen; zij was mijn 'sleutelinformant', die zonder tot mijn kerngroep te behoren, tijd en energie heeft geïnvesteerd en mij in vertrouwen heeft genomen als een vriendin, waardoor ze een betekenisvolle rol vervulde in mijn veldwerk.

Hoofdstuk 1 | Inleiding

"I think you would describe our marriage as stable, and I would say successful. Last week if you had asked me, I would have said just the opposite and probably next week will again. After thirty-one years we are still talking our things through, gnawing on the bone, and he still stands seven feet high". (Judith Johnson, respondent in: Johnson en Warren, 1994: 194)

Problemen met ouders, teleurstellingen, communicatieproblemen, gepassioneerde liefde – er kunnen veel gevoelens en gebeurtenissen gepaard gaan met het aangaan van een interetnische liefdesrelatie. Dicht op de mensen ingezoomd, komen er zowel narigheid als mooie verhalen boven tafel van een dergelijke relatie. Als twee mensen uit verschillende, botsende etnische groepen besluiten samen verder te gaan, gaan hier overwegingen aan vooraf. Van belang zijn dan de drijfveren, die dermate sterk kunnen zijn dat ze de belemmeringen kunnen overstijgen. Als deze geliefden dan een relatie beginnen, kan de sociale omgeving, en met name de ouders, een zwaar tellende mening hebben en deze kan uitwerking hebben op het koppel. De etnische Ander kan getypeerd worden als bijvoorbeeld dom, lui of arrogant, of anders: het aangaan van een relatie met de etnische Ander kan gezien worden als een manier om hogerop te komen op de maatschappelijke hiërarchische ladder.

Vele auteurs hebben onderzoek gedaan naar, wat in mijn onderzoek het macro-deel behelst, het ontstaan, botsen en de spanningen tussen etnische groepen. Antropoloog Eriksen (2002: 34 en 35) ziet de etnische identiteit als een abstract begrip; het is niet iets wat men bewust zelf kan kiezen, maar wat men ook deels krijgt toebedeeld van de sociale omgeving van deze persoon (Zie ook: Barth, 1969: 10). Etniciteit spitst zich toe op de percepties die mensen hebben over hun eigen cultuur en handelingen – de perceptie over waar etnische groep 'X' ophoudt, en waar etnische groep 'Y' begint (Eriksen, 2002). Hieraan parallel loopt een abstract verdelingsproces door middel van sociale classificaties (Wekker, 1988: 49) – het bepalen wie wel of niet tot welke groep behoort door mensen te labelen. Als de etnische Ander een romantische relatie aangaat met iemand uit de eigen etnische groep, kan dit bijvoorbeeld spanningen, botsingen, aanpassingen, uitsluiting, identiteitsverandering et cetera, als consequenties hebben (Nave, 2000). Er zullen gevolgen zijn voor binnen de relatie, maar ook voor buiten de relatie, waarbij de sociale omgeving als remmende factor kan dienen (Seiffge-Krenke en Bucx, 2010: 128-129).

§1.1 Veldwerk

Van eind februari 2011 tot eind april 2011 heb ik onderzoek gedaan in het veld naar etnische relaties in Antigua te Guatemala, een stadje met een grote toeristische aantrekkingskracht en waar buitenlanders en de lokale bevolking naast elkaar leven. Wanneer twee geliefden een relatie aangaan met de etnische Ander van een groep die cultureel erg verschilt, zeker op het front waarbij

er werkelijke vermenging plaatsvindt (dus bij een huwelijk of een voorstadium daarvan), is dit een lastig fenomeen. Hierbij komen spanningen kijken, zowel intern binnen de relatie, als extern met de sociale omgeving. Ik heb veldwerk verricht naar wat de drijfveren en de problemen zijn intern en extern het liefdeskoppel (micro-niveau) en tegelijkertijd naar welke rol Antigua hierbij toebedeeld wordt in het verkrijgen van percepties van de etnische Ander (macro-niveau). Door deze combinaties te maken (macro met micro, intern met extern), zal mijn onderzoek verschillende perspectieven belichten. De perceptie van de sociale omgeving en van het liefdeskoppel zelf, voordat er een dergelijke verbintenis wordt aangegaan en nadat dit is gebeurd, is een onderbelicht onderwerp in wetenschappelijke onderzoeken. Hierdoor zal mijn onderzoek nieuwe inzichten verschaffen op de microschaal van liefde, belemmeringen en drijfveren. De combinatie die ik maak met de stad Antigua en de perceptie van de Ander, zal om dezelfde reden van invloed zijn. Bovenstaande is samen te vatten in mijn centrale vraag, die luidt: Welke overwegingen zijn voor een Guatemalteek en een buitenlander van belang bij de keuze om een interetnische liefdesrelatie aan te gaan in Antigua te Guatemala?

Mijn onderzoek is maatschappelijk relevant, omdat er in Antigua veel interetnische liefdesrelaties zijn. Doordat er bij dezen vele interne en externe spanningen komen kijken, zou mijn onderzoek voor meer begrip en inzicht voor de andere groep en andere opvattingen kunnen zorgen. Hierdoor zouden er minder spanningen kunnen ontstaan tussen families, binnen families, vrienden en meer op de macroschaal: tussen verschillende groepen. Het feit dat dergelijke relaties veel voorkomen en de Guatemalteken op een goede manier met de nieuwkomers - buitenlanders, moeten leren omgaan, verwijst naar het actuele karakter van mijn onderzoek.

Mijn onderzoekspopulatie bestaat uit interetnische liefdeskoppels. Zowel vrouwen als mannen heb ik betrokken in mijn veldwerk, en zoals in deze inleiding al naar voren komt, zet ik de Guatemalteekse etniciteit af tegen de buitenlandse, westerse etniciteit. Deze laatstgenoemden komen uit westerse landen als Noord Europa en Noord Amerika, waardoor er een scherp en zichtbaar contrast ligt tussen beide etniciteiten. Daarnaast heb ik zijdelings nog informanten gesproken die niet tot de kerngroep met bijbehorende kenmerken behoren, maar ervaring hebben met interetnische liefdesrelaties en mijn data goed wisten aan te vullen. Met vrijwel al mijn informanten heb ik een kortstondige informele relatie proberen op te bouwen, en van zestien personen heb ik ook een semi-gestructureerd diepte interview afgenomen. Ik heb mij minder gefocust op participerende observatie, omdat mijn onderzoek zich daar niet gemakkelijk voor liet lenen. Ik ben wel een ochtend met een groep *expats* opgetrokken, net als een middag met een groepje vrouwen gepraat van mijn doelgroep en ik heb mij ook vermengd in een interetnische groep vrouwen en kinderen die elkaar elke vrijdag treffen. Al met al heb ik geprobeerd met 'rondhangen' vertrouwen en (daarmee) informatie te winnen.

§1.2 Opbouw scriptie

Bij het doorlopen van deze bachelorscriptie zullen allereerst twee hoofdstukken geboden worden, genaamd 'Het ontstaan en bestaan van etnische *boundaries*' en 'Het overschrijden van etnische *boundaries*' om het onderwerp wetenschappelijk in te bedden. Hierin wordt beschreven hoe identiteit wordt gevormd, hoe etniciteit wordt gedefinieerd en de relatie tussen identiteit en etniciteit. Vervolgens hoe etnische groepen ontstaan en bestaan, hoe liefde gedefinieerd kan worden en op welke wijze de etnoseksuele grens overschreden wordt. Tenslotte, waar de voorgaande theorie op uitmondt, hoe dit alles uiteindelijk de spanningen en drijfveren, die samengaan met het aangaan van een interetnische relatie, verklaart. Na het theoretische kader, volgt een hoofdstuk die inzoomt op de situatie in Guatemala en Antigua, met een beschrijving van de lokale geschiedenis en actuele ontwikkelingen van etnische interactie van mijn onderzoeksveld. Ook worden in dit hoofdstuk de twee groepen van mijn onderzoek gepositioneerd en Antigua kort worden geïntroduceerd. Dit alles wordt opgevolgd door een drietal empirische hoofdstukken als antwoorden op mijn deelvragen: hoofdstuk 5 gaat over de drijfveren van interetnische liefdeskoppels, hoofdstuk 6 gaat over de problemen die zij ondervinden bij het aangaan van een interetnische relatie en hoofdstuk 7 beschrijft de aanwezige kenmerken en aanpassingen waardoor de belemmeringen ondergeschikt blijkt aan de drijfveren. Deze paragraaf wordt opgevolgd door een conclusie, waarbij ik al het voorgaande in relatie met elkaar heb gebracht. Mijn scriptie wordt afgesloten door de literatuurlijst en twee bijlagen: een reflectieverslag van mijn veldwerk en een samenvatting in het Engels, de voertaal van mijn veldwerk.

§2.1 Identiteit

“Identiteiten zijn de namen die we geven aan de verschillende manieren waarop we gepositioneerd worden door, en onszelf positioneren binnen, de vertellingen van de geschiedenis en de cultuur” (Hall, 1991: 183, in Wekker, 1988: 46). Kan de term identiteit in de volksmond niet loskomen van de definitie die aangeeft dat identiteit iets is wat een persoon is of heeft – wetenschappelijk gezien is dit oncorrect. De ‘Zelf’ en de ‘Ander’ komen in een proces van coproductie tot stand. Wat uit het bovenstaande citaat van Hall al blijkt, is dit dus de abstracte dialoog tussen dat wat ons wordt toegeschreven en dat wat wij ons toe-eigenen (Wekker, 1988: 40). Het gaat niet om de statische vraag “Wie ben ik?”, maar om “Hoe ben ik geworden wie ik geworden ben en welke processen spelen daarbij een rol?”. Hierbij verweef je het definiëren van je identiteit met processen als geschiedenis, cultuur en macht. Van belang bij het bepalen van de identiteit zijn sociale classificatie, gedragsverwachtingen en individuele handelingsmogelijkheden, waardoor vechten tegen stigmatisering belemmerd wordt (Wekker, 1988: 46). Anderzijds werkt het ook de andere kant op: personen die bezig zijn zich continu te assimileren aan de etnische groep waar ze toe behoren. Een persoon handelt naar de verwachtingen van zijn omgeving met betrekking tot zijn rol. Hij wordt beperkt in het handelen op een andere wijze dan van hem verwacht wordt en er schuilen gevoelens van angst om ongepast gedrag te vertonen die niet passen bij de groep waar deze persoon toe behoort (Barth, 1969: 18).

Individen zijn geneigd om zichzelf in relatie tot anderen en tot grotere collectiviteiten te definiëren, omdat mensen zich kenmerken door het fundamentele verlangen ergens toe te behoren (Baumeister en Leary, 1995, in Brewer en Gardner, 2004: 66-67). Volgens Eriksen (2002: 44) is het voor mensen belangrijker dat ze behoren tot een etnische gemeenschap (fysieke verbintenis), dan tot een etnische categorie (abstracte verbintenis). Groepsidentiteiten moeten gedefinieerd worden in relatie tot wat ze niet zijn, dus wie niet bij de ‘wij’ groep behoort, maar de niet-leden; de ‘zij’-groep (Eriksen, 2002: 10).

In dit theoretisch kader zal ik met identiteit slechts naar sociale identiteit(en) verwijzen. Sociale identiteit wordt voornamelijk erg belangrijk wanneer deze bedreigd lijkt te worden. Verschillende factoren kunnen daaraan ten grondslag liggen, maar in elk geval is het te relateren aan een komende verandering (Eriksen, 2002: 68). Sociale identiteiten blijken fluide, onderhandelbaar, gesitueerd, analoog en gesegmenteerd te zijn. Maar vooralsnog is identiteit niet oneindig flexibel: niet iedereen mag deelnemen aan de identiteit van een bepaalde entiteit (Eriksen, 2002: 174). Een

onderdeel van de sociale identiteit is de etnische identiteit die ook in onderhandeling met anderen wordt gevormd.

§2.2 Van ras naar etniciteit

Het woord 'etnisch' stamt af van het Griekse woord *ethnos*, wat tot halverwege de negentiende eeuw gebruikt werd om raciale karakteristieken aan te duiden (Eriksen, 2002: 4). In die vroegere tijden werd de mensheid, simplistisch als het ging, verdeeld in vier hoofdrassen, maar tegenwoordig wordt classificatie door middel van ras niet meer gehanteerd doordat het niet langer gezien wordt als biologisch construct, dat genetisch bepaald is, maar als sociaal construct – geconstrueerd in de interactie tussen mensen en groepen (Eriksen, 2002: 5; Nagel, 2003: 43). Volgens Banton (1967, in Eriksen, 2002: 5) is er een zekere relatie tussen ras en etniciteit te constateren; ras personifieert de negatieve zijde van de dualiteit (de nadruk ligt op het aanscherpen van de grenzen om de 'zij'-groep), waarbij etniciteit positiever gericht zou zijn op de identificatie van het 'wij'.

Met de ontwikkeling van mondialisering na de Tweede Wereldoorlog, werd er een trend ingezet in het denken over etniciteit. Globalisatie zou een proces van acculturatie¹ opstarten, doordat delen in de wereld meer in contact kwamen te staan (Eriksen, 2002: 2, 9 en 20). Deze prognose bleek niet correct te zijn. Juist doordat groepen meer en meer met elkaar in contact kwamen te staan, wakkerde dit de interesse in het concept etniciteit op. Etniciteit wordt geconstrueerd door sociaal contact (Eriksen, 2002: 19); de hedendaagse interactie definieert en herdefinieert dat wat onder etniciteit wordt verstaan (Eriksen, 2002: 1). Bij het construeren hiervan wordt bepaald wie als *insider* bestempeld moet worden, en wie als *outsider*; een dualiteitstrijd tussen het bepalen van 'wij' en 'zij'. Dit is het basisprincipe waarop etniciteit voortbouwt (Eriksen, 2002: 19, zie ook: Nagel, 2003: 44). Anderzijds wijst Wekker (1988: 48) ons erop dat deze tweedeling en bepaling van wie onder welke groep valt, erg arbitrair en buitengewoon dwingend is. De categorieën werken homogeniserend; het wordt moeilijk om verschillen te zien binnen iedere categorie en overeenkomsten tussen de categorieën.

In de antropologie verwijst etniciteit naar de aspecten van relaties tussen groepen die zichzelf beschouwen als cultureel verschillend en kenmerkend; dus het bestuderen van de percepties (!) van mensen over hun eigen cultuur en handelingen, in plaats van door het bestuderen van hun cultuur (Eriksen, 2002: 34 en 35). Zowel minderheden als de dominante meerderheidsgroep binnen een entiteit zijn 'etnisch' en vallen binnen de etnische stratificatie van die entiteit (Eriksen, 2002: 4). Bovendien is iedereen in deze wereld etnisch gelokaliseerd, want etniciteit suggereert contact in plaats van isolatie (Eriksen, 2002: 11 en 12), waardoor iedereen interactie aan zal gaan. Etniciteit is

¹ Met de term 'acculturatie' wordt de opname van buitenstaanders in een cultuur bedoeld.

een aspect van relaties en is niet het eigendom van een groep. Een geïsoleerde etnische groep is betekenisloos, doordat het voorkomen van etniciteit slechts mogelijk is als er mensen zijn die cultureel contrasterend zijn met de Ander (Eriksen, 2002: 34 en 35).

Het definiëren van de etniciteit overstijgt de persoonlijke keuze. Etniciteit is een marker die op een abstract niveau gezien kan worden als een aantal verschuivende grenzen die dwars door populaties heen gaan, en veranderen in het verdelen van mensen in verschillende categorieën op verschillende tijden door verschillende personen (Nagel, 2003: 44).

Deze verdeling gaan vaak samen met stereotyperingen (Wekker, 1988: 49). Het belang van stereotyperingen is niet het streven naar waarheid en objectiviteit, maar het ordenen door mensen van hun sociale omgeving, waardoor zij samenlevingen beter kunnen doorgronden. Bovendien hebben stereotyperingen de eigenschap het verschaffen of ontzeggen van bepaalde privileges zogenaamd te rechtvaardigen (Eriksen, 2002: 25).

Hoofdzakelijk draait de problematiek die de definiëring van etniciteit oplevert om waar etnische groep 'X' ophoudt, en waar etnische groep 'Y' begint. Vele etnische groepen denken dat dit symbolische landschap als criterium een gedeelde afkomst of religie heeft, maar deze benadering behoudt te veel uitzonderingen. Centraal staat de verbeelding van dit symbolische, sociale landschap, met fluide grenzen en entiteiten (Eriksen, 2002).

§2.3 Etnische groepen

Etnische groepen zijn toegeschreven- en identificerende categorieën door de actoren zelf, waardoor deze ook de eigenschap hebben de interactie tussen mensen te organiseren (Barth, 1969: 10). Er zijn twee vereisten om een etnische groep te vormen. Zoals Anderson (1983) schrijft over de natie en het ontstaan van nationalisme, zo kun je, mijns inziens, met zijn beschrijving ook etnische groepen beduiden. De personen die samen een etnische groep vormen, voelen zich symbolisch en denkbeeldig verbonden: het is een verbeelde gemeenschap, waarvan de leden, ondanks dat ze niet ieder van deze verbeelde groep kennen of zelfs maar van hen gehoord hebben, zich verbonden voelen in gedachte door het beeld dat zij hebben van deze gemeenschap. Deze gemeenschap heeft grenzen, die flexibel maar gelimiteerd zijn. De etnische groepen zijn een gemeenschap doordat ze verbonden zijn door diepe, horizontale kameraadschap (Anderson, 1983: 6-7). Zoals Anderson (1983: 56) het over *creole pioneers* heeft, pelgrims die als elkaar reisgezelschap functioneren – wiens bewustzijn van verbondenheid wordt aangewakkerd als ze ontdekken dat ze dezelfde taal spreken, ondanks dat zij elkaar nog niet eerder ontmoet hebben ("Why are we ... here... together?"), heeft Barth (1969: 15) het over de identificatie van een ander als je gelijke in een bepaald opzicht, door deze persoon te evalueren en te beoordelen op bepaalde criteria. Belangrijk bij het bepalen van deze criteria is dat zij 'hetzelfde spel spelen' – zodat duidelijk wordt dat tussen hen de potentie bestaat

om te kunnen verschillen en te kunnen uitbreiden, zodat zij samen het totaal aan domeinen van activiteiten kunnen beslaan: een gemeenschap in wording. Anderzijds kan deze beoordeling uitwijzen dat zij te veel van elkaar verschillen om te completeren en een basis van een gemeenschap te vormen.

§2.4 Grenzen bewaken en aanscherpen

Etnische grenzen corresponderen veelal niet met culturele grenzen (Eriksen, 2002: 34). Volgens Barth (1969a, in Eriksen 2002: 37) moet de focus liggen op de grenzen van een groep, en niet op de "*cultural stuff inside*". Deze grenzen zijn sociale constructen, die door tijd en plaats heen veranderen; ook de mate waarin deze belangrijk gevonden worden, verschilt (Barth, 1969a, in Eriksen, 2002: 38).

Groepsidentiteiten moeten gedefinieerd worden in relatie tot wat ze niet zijn, dus wie niet bij de 'wij' groep behoort, maar de niet-leden; de 'zij'-groep (Eriksen, 2002: 10). Mensen zijn geneigd etnische puurheid uit onzuiverheid te creëren bij het vormen van deze groepen. Deze puurheid is niet een authentieke cultuur, maar eerder wat onder puur verstaan wordt op het moment van classificeren en welke onderwerpen deze motiveren (Williams, 1989: 429, in Denich, 1994: 374).

Stereotyperingen impliceren oordeel en wellicht dreiging voor de eigen sociale omgeving. Grenzen moeten bewaakt worden, maar dit is alleen mogelijk als duidelijk is waar deze grenzen voor personen liggen. De door de Chicago School ontwikkelde Bogardus Social Distance Scale, deelt sociale afstand in relatie tot etniciteit in, in de hierop volgende volgorde: (1) Trouwen, (2) Vriendschap, (3) Toelaten in de eigen arbeidsomgeving, (4) Toelaten in mijn woonomgeving, (5) Kleine sociale omgang, (6) Niet toelaten in mijn woonomgeving, (7) Niet toelaten in mijn land (Eriksen, 2002: 26).

§2.5 Conclusie

Conflicten tussen groepen vinden de oorzaak in werkelijke of verbeelde dreigingen, waardoor de sociale mobiliteit op de hiërarchische ladder van etnische categorisaties in een samenleving dynamisch is en op deze manier bepaald wordt (Eriksen, 2002: 21). Deze relaties zijn dus onderhandelbaar; de grenzen van deze groepen zijn flexibel. De rol van deze grenzen in een samenleving kunnen zowel overgecommuniceerd worden, als ondergecommuniceerd; dit houdt in dat mensen of groepen zich beroepen op hun etniciteit of deze juist niet als belangrijk aspect van de sociale cohesie beduiden (Eriksen, 2002: 22).

§3.1 **"Love is ecstasy and torment, freedom and slavery"** - (Gray en Bloch, 1993: 149)

In de 20^e eeuw heerste er onder wetenschappers een zeer Eurocentristisch gedachtegoed over de liefde. Men was overtuigd dat het vermogen tot romantisch liefhebben slechts door Westerse mensen uitgeoefend kon worden. Mocht de liefde toch geschieden buiten deze continentale grenzen, dan zal deze zich alleen tot de elite beperken (Aries, 1962, in Jankowiak en Fischer, 1992: 149). Bovendien werd de Europese eigenschap liefhebben gezien als bijdrage en gift naar 's werelds cultuur. Romantische liefde werd, in duiding van de inhoud hiervan, gereduceerd tot de invulling als de basis voor een huwelijk, waarbij de mogelijkheid tot liefhebben in affaires wordt genegeerd (Stearns en Stearns, 1985, in Jankowiak en Fischer, 1992: 149). In de jaren na de Eerste Wereldoorlog werd liefde in directe zin gelinkt aan wederkerige seksuele bevrediging. Een geslaagd huwelijk stond of viel met adequate seksuele interactie. Later is men seksualiteit meer als ondergeschikte aan liefde gaan beschouwen: liefde resulteert in een goede seksuele relatie, in plaats van andersom (Fromm, 1956: 40 en 41); er is een extra kracht vereist om geliefden vertrouwelijk te verbinden (Gray en Bloch, 1993: 150).

Vaak wordt romantische liefde in wetenschappelijke context aangeduid met affectie. Om affectie te definiëren, gebruiken Jankowiak en Fischer (1992: 150) de volgende definitie: "(...) elke intense aantrekkingskracht die de idealisering van de ander inhoudt, binnen een erotische context, met de verwachting van duurzaamheid voor een bepaalde tijd in de toekomst" (Hatfield, 1988; Liebowitz, 1983).

Fromm (1956: 37) beweert in zijn artikel dat de niet-zeldzame capaciteit om affectie te tonen afhangt van de cultuur waar een individu toe behoort en het effect dat die cultuur heeft op deze persoon. Hij onderscheidt daarnaast drie soorten affectie: moederlijke liefde, broederlijke liefde en erotische liefde. De laatste verschilt van de eerste twee soorten in het kenmerk van gepassioneerde focus op degene die geliefd wordt, zo ook de beleving van aantrekkelijkheid (Seiffge-Krenke en Bucx, 2010: 133).

Het huwelijk kan getypeerd worden als een verbintenis voortkomende uit affectie, waarbij koppels het ideaal nastreven om als team te functioneren. Het huwelijk wordt daarnaast ook gezien als een praktische tweedeling in taken – de man moet zich behulpzaam opstellen en begripvol zijn, daar de vrouw zorgzaam en geïnteresseerd haar man moet behandelen. Ondanks dat zij altijd als twee gesplitste eenheden door het leven zullen gaan, zullen zij bij elkaar toch hoffelijkheid vinden en de diepe intentie hebben elkander gelukkig te maken. Zij vinden bij elkaar de remedie tegen

gevoelens van eenzaamheid, welk in ieder mens in de meest diepe kern zich schuilhoudt (Fromm, 1956: 40).

Belangrijk als zijdelingse noot te vermelden, is dat liefde alsmede vele andere concepten, cultureel bepaald is – het *emic* perspectief, aspecten van een cultuur gezien en beredeneerd van binnenuit, is van belang in de conceptualisatie van liefde (Jankowiak en Fischer, 1992: 154).

§3.2 Etnoseksuele grenzen

Wanneer er liefde in het spel is tussen twee individuen van een andere etnische groep, worden etnoseksuele grenzen overschreden. Nagel (2003: 126) definieert deze als: “Werkelijke en symbolische ruimtes, waar ras, gender en klasse-structuren en ongelijkheden steeds weer geproduceerd en gereproduceerd worden. Deels ligt de kracht van etnoseksualiteit in het feit dat intieme intersecties (binnen de ruimte waar etnische grenzen elkaar treffen) de Ander kunnen aantrekken alsmede afstoten (...)”.

Om te verduidelijken wat deze intersectie belichaamt, is een definiëring van seksualiteit, gender en etniciteit benodigd. Seksualiteit verwijst naar de seksuele handelingen, - identiteiten, - oriëntaties en - verlangens. Om de seksualiteitsgrens te bewaken bestaan er bepaalde morele oordelen en strikte sociale controle (Nagel, 2003: 46). Deze onderscheidt zich door de manier waarop gender zich laat begrenzen; hierbij gaat het om de manier waarop vrouwelijkheid en mannelijkheid tot uiting komen, in verhouding tot anderen en binnen het ‘Eigen’. Als de vrouwelijkheid/mannelijkheid van een persoon op een ongepaste manier tot uiting komt binnen een groep, is er sprake van overschrijding van gendergrenzen (Nagel, 2003). In mijn onderzoek is er sprake van overschrijding van seksuele en gendergrenzen.

De belangrijkste manieren om etnische grenzen te stabiliseren of instabiliseren zijn gender, klasse en seksualiteit. Etnische grenzen worden door een aantal markeerders bepaald, maar de fundering ligt op het gender of seksuele element – etnische grenzen zijn gelijktijdig ook seksuele grenzen, waarmee bedoeld wordt dat de erotische intersectie ligt in het maken van intieme connecties over de symbolische grenzen heen (Nagel, 2000: 113).

Een zeer belangrijke manier voor culturele transmissie is seksueel contact, en dan met name door middel van interetnische huwelijken, waarbij de personen in kwestie verschillen in etniciteit. Door seksueel contact vindt gemakkelijker assimilatie plaats (Nagel, 2003: 15). Het bestaan op zich van personen met een gemengde etniciteit is het directe resultaat van etnoseksueel contact, maar de betekenis en classificatie van een gemengde etniciteit is ten eerste cultureel bepaald. Het proces van oversteken van grenzen wordt ingezet wanneer individuen beginnen met zogenaamd staren over etnische, raciale en nationale grenzen heen, waarbij ze aangetrokken worden tot wat ze daar zien.

Als het verlangen om intiem contact met de etnische Ander te hebben, blijft bestaan, kan dit resulteren in een verandering van de persoonlijke identiteit (Nagel, 2003: 17).

Wekker (1988: 47) schrijft over het overschrijden van grenzen en identiteit, dat uit de gelijktijdigheid van krachten en tegenstrijdigheden identiteit wordt bepaald. Uit tegenstrijdigheden wordt een verhaal over ons 'ik' bepaald, die verschillende onderdelen met elkaar verzoent.

§3.3 Interetnische relaties of huwelijken

Er zijn vele studies gedaan naar het fenomeen interetnische relaties, dan wel – huwelijken, met name in de Verenigde Staten. Rond 1860 is de *miscegenation law* ingesteld, om te voorkomen dat deze relaties/huwelijken plaats zouden vinden. Door deze wetgeving was een seksuele relatie of huwelijk met een ander 'ras' dan het 'witte ras' tot aan 1967 niet legitiem (Pascoe, 1991: 6). Maar hoewel de seksualiteit van witte vrouwen werd gecontroleerd, was het toegestaan voor witte mannen informele seksuele relaties met zwarte vrouwen te onderhouden; de *miscegenation law* was erg sekse-selectief, doordat er in de samenleving de gender-hiërarchie bestond die mannen hoe dan ook boven vrouwen stelde. Als een witte vrouw met een zwarte man zou aanleggen, zou deze vrouw belanden in de laagste schaal van de hiërarchie, naast die van de *native Americans* (Pascoe, 1991: 7).

Ook gendergrenzen werden aangescherpt en bewaakt. Hiermee wordt het verwachte, correcte seksuele of sekse gedrag of rol in de gemeenschap bedoeld, die vaak ten grondslag liggen aan de kern van de etnische culturen. Vaak worden 'onze' vrouwen anders afgeschilderd dan 'hun' vrouwen; ter illustratie: er kan beweerd worden dat 'onze' vrouwen maagdelijkheid, het moederschap en puurheid bespiegelen, terwijl 'hun' vrouwen bestempeld worden als sletten, hoeren en vunzig. Dit geldt ook voor de positieve verbeelding van 'onze' mannen versus de negatieve verbeelding van 'hun' mannen – er worden etnoseksuele stereotypingen gemaakt. Deze verwachte rol in een gemeenschap is de basis voor de bewaakte grens, die eer en respect van die gemeenschap belichaamt (Nagel, 2000: 113).

Etniciteit en culturele tradities hoeven niet te vergaan door interetnisch (intiem) contact (Nave, 2000: 341). Nave (2000: 343) beschrijft etnisch contact op Mauritius, waarbij etnische endogamie blijft bestaan doordat de inwoners van het eiland het belangrijk vinden als culturele transmissie blijft bestaan door de generaties heen en dat culturele kruisingen verdwijnen. Er leeft angst voor het toekomstbeeld van de post-etnische samenleving, waardoor in een proces van moderniteit een non-etnische identiteit zal ontstaan, wat mogelijk in gang gezet kan worden door interetnische huwelijken (Eriksen, 1992; 1997, in Nave, 2000: 331).

Toch blijkt dat etnische grenzen standvastig zijn door het vertrouwen dat men heeft op hun eigen normen, waarmee keuzes gemaakt worden, zoals voor de toekomstige echtgenoot (Nave, 2000: 331-332). Bovendien is etniciteit niet het enige element dat snijdt met seksualiteit. Ook Klasse

kan een belangrijke rol spelen in de keuze voor een echtgenoot. Klasse kan schijnbaar redelijk samenvallen met etniciteit. Als klasse-grenzen belangrijker worden in de keuze voor een liefdespartner, zullen etnische grenzen wel vervagen en wellicht ooit wegvallen (Eriksen, ongepubliceerde tekst, in Nave, 2000: 332). Tenslotte kunnen ook minder categoriserende factoren een rol spelen in de keuze; er is immers sprake van liefde, waarbij gemeenschappelijke delers en fysieke aantrekkingskracht belangrijker gevonden kunnen worden (Nave, 2000: 343).

Wanneer de keuze wordt gemaakt voor een (interetnisch) huwelijk, moeten beide partners de eigen gedachten en gevoelens met de ander delen – terwijl bij interetnische huwelijken juist communicatie de grootste hobbel in de weg kan zijn, volgens Markoff (1977: 51, in Nave, 2000: 337). De sociale uitwisseling die plaatsvindt tijdens een huwelijk, zoals vormen van coördinatie en reciprociteit, zullen het meest vloeiend verlopen als beide partners een standaard kunnen volgen, met betrekking tot gewoonten en gebruiken – dat wat cultureel specifiek bepaald is (Schensul, 1994, Nave, 2000: 355-336). Dit alles is om conflicten tussen beide geliefden te voorkomen, door onverwachte en onacceptabele manieren uit de weg te gaan die als breekpunt kunnen gaan dienen in de liefde (Nave, 2000: 337).

§3.4 Drijfveren en problemen

De keuze voor een echtgenoot of liefdespartner, wordt niet in een isolement gemaakt, maar deze persoon wordt beïnvloed door zijn omgeving. De mening van vrienden of familie kan zwaar tellen. Zij kunnen zeer uiteenlopende verwachtingen en overtuigingen hebben, wat op zijn beurt weer kan leiden tot contactverbrekingen tussen familieleden, vrienden en al eerder genoemd: tussen geliefden (Nave, 2000: 337).

Overigens moet niet vergeten worden, sprekende over alle botsingen tussen facetten van cultuur, dat culturele groepen ook normen gemeenschappelijk kunnen hebben met de Ander (Schwartz & Bardi, 2001, in Cheng, et al., 2007: 893); de culturele identiteit is afhankelijk van de context waarin deze wordt beschouwd en in de abstracte zin bevestigd wordt (Clément & Noels, 1992, in Cheng, et al., 2007: 893).

Een belangrijk probleem dat in de weg van interetnische affectie kan staan, is *family allocentrism*. Dit is de verbondenheid met de familie van een persoon, gemeten door de mate waarin deze persoon hun wensen en noden boven die van hemzelf zou stellen (Cheng, et al., 2007: 894). Ouders bekommeren zich over het welzijn van hun kinderen, waarbij de angst heerst dat kinderen het belang van endogamie en verantwoordelijke keuzes maken niet inzien in de hitte van de passie en liefde (Nave, 2000: 343). De mate van *family allocentrism* zal per cultuur, en ook per individu verschillen.

Belemmeringen kunnen dus etnische verschillen zijn als voorkeur, smaak, waarden en communicatie. Daarnaast kan aantrekkingskracht samenhangen met de mate waarin de culturen van beide personen gelijk zijn of juist verschillend zijn; er is sprake van hyperseksuele fantasieën van de Ander (Nagel, 2003: 10, 119 en 142). Als derde factor is de support van de sociale omgeving van belang (Seiffge-Krenke en Bucx, 2010: 128-129).

§3.5 Conclusie

Door al deze beperkingen zou bijna vergeten worden dat deze in het geval van interetnische liefdesrelaties of huwelijken, ondergeschikt zijn aan de liefde voor elkaar. Zowel in het verleden als in het heden bestaan er vele argumenten om een eenvoudigere weg te kiezen en niet de etnoseksuele grens te overschrijden. Maar de gebieden over de grenzen heen zien er verlokkelijk uit, waardoor lust en/of liefde voor sommigen sterker blijken dan de obstakels op de weg naar het andere landschap.

Hoofdstuk 4 | Antigua als interetnisch palet

De perceptie over de Ander en de huidige interetnische samenstelling in Guatemala vindt zijn oorsprong in het verleden. De 'witte Ander' heeft inmiddels meerdere rollen toebedeeld gekregen in Guatemala - als overheerser en kwaadwillige indringer, maar tegenwoordig is het tij gekeerd door een meer positieve benadering van de 'witte Ander', namelijk als rijke, waardoor welkome toerist.

§4.1 Sporen van de Spaanse kolonisator

Guatemala was een koloniaal onderdeel van het wereldwijde Spaanse rijk overzee. In Antigua zijn nog sporen zichtbaar -ruïnes, kerken en 'El Arco'- die verwijzen naar deze periode. De Spaanse overheerser, die in de eerste helft van de zestiende eeuw het hedendaagse Guatemala veroverde, was de eerste Witte kennismaking met het land (Lovell, 1992: 181). Zij voerden slaven mee, die werkten op de suikerplantages van Guatemala. Bepaalde slaven gebruikten interetnische huwelijken om vrijheid van slavernij te verkrijgen voor hun kinderen (Lokken, 2001). De uitbreiding van het etnische scala, ging gepaard met etnisch onderscheid en daarmee 'rassen'-discriminatie.

"Spaniards, negroes, mulattos, and mestizos are prohibited from living in reductions and Indian villages, for experience has shown that certain Spaniards who deal with Indians, or who live and move among them, are troublesome individuals, being thieves, rogues, and gamblers, people given to doing no good, who cause the Indians, harmed and offended, to take flight and abandon their towns and territories." (Lovell, 1992: 182)

Vanaf het koloniale tijdperk huisden er in Guatemala meerdere etniciteiten, welke geleidelijk gereduceerd werden tot twee grote etnische groepen: *indígenas*² en *ladinos*³. Vandaag de dag is het beroepen op een etnische identiteit door Guatemalteekse inwoners discutabel; velen gebruiken hun etnische identiteit niet expliciet (Fischer en Hendrickson, 2003: 25). Het 'CIA World Factbook' kiest er wel voor om onder de bevolking onderscheid te maken tussen bepaalde etniciteiten, en geeft op hun website⁴ weer dat 59,4% van de populatie uit *ladinos* en Europeanen bestaat, en 40,6% van de Guatemalteken behoort tot een inheemse (Maya) groep (gegevens uit 2011). De etnische diversiteit galmt ook door in de perceptie van de *ladinos* superieur te zijn aan inheemsen volkeren – een tweespalt die uit de tijd van de kolonisator stamt. Buiten deze perceptie, zijn er ook fysieke aanwijzingen te geven voor een min of meer etnische tweedeling: Daar *ladinos* over het algemeen

² Met '*indígenas*' verwijs ik naar de Spaanse term voor de inheemse bevolking; in Guatemala ook wel de Maya groepen of indianen genoemd.

³ De term '*ladino*' verwijst objectief gezien naar niet-indianen met een vermeende Spaanse afkomst (definitie ontleend aan Fischer's definitie van '*ladino*' (Fischer, 2003: 5)).

⁴ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html>

rijker zijn en veelal wonen in de stedelijke gebieden, zijn de *indígenas* vaak arm en bevinden zich met name in rurale gebieden (Colby en Van den Berghe, 1969: 144-163).

In 1960 begon de zesendertig jaren durende burgeroorlog in het land - een tijd waarin *indígenas* te kampen kregen met heftige geweldplegingen (Rasch, 2008: 66) en een extreem benadeelde positie ten opzichte van de *ladinos* (Scull, 2009: 211). *Indígenas* beweren dat zij slachtoffers zijn van een etnische genocide, maar niet iedereen kan instemmen met het door hen bestempelde raciale karakter van de horreur (Nelson, 1998: 100-101). Het in 1996 getekende Oslo Vredesakkoord, dat het einde van de burgeroorlog inluidde, bevatte ook beleid voor het sociaal en economisch evenwaardig maken en het tegengaan van onderdrukking van etnische bevolkingsgroepen (Quintana en SeguraHerrera, 2003, in Scull, 2009: 211).

§4.2 Nieuwe witte indringers

Tijdens de burgeroorlog in Guatemala hebben 'nieuwe blanken' zich negatief weten te profileren. De Verenigde Staten steunde de wreedheden tegen de inheemse bevolking met geld en militaire trainingen; 93 procent van de massaslachtingen werden gepleegd door het staatsleger, terzijde gestaan door de VS (Harris, 1999: 43).

Een ander belangrijk aspect bij het construeren van meningen over de witte Ander, was de Guatemalteekse kinderhandel door Amerikanen eind de jaren '80. Dit werd aangevuld in 1994 met het gerucht dat *gringas*⁵ zich schuldig maakten aan orgaandiefstal van Guatemalteekse baby's. De angst voor kwaadwillige *gringos* ging zover dat Guatemalteekse inwoners June Weinstock, een Amerikaanse toerist die foto's maakte van inheemse kinderen, onterecht hebben gelynched (Adams, 1998: 112 en 116).

De reputatie van *gringos* is discutabel en afhankelijk, door wie deze wordt gepresenteerd. De term stamt, volgens een aantal Guatemalteken die ik heb ontmoet, af van de weemoedige schreeuw van Mexicaanse burgers om de Amerikaanse soldaten terug te zien gaan naar hun eigen land: "Green, go!". *Gringas* weerspiegelen enerzijds een donker, negatief figuur, maar anderzijds ook een persoon met onbegrensde mogelijkheden (Adams, 1998: 114 en 118-119). Een *gringa* heeft in de ogen van Latijns-Amerikanen een flexibel karakter; ze wordt vergoddelijkt op reclameposters en andere geïmporteerde goederen, terwijl zij in levende lijve een contrasterend beeld weergeeft – minder perfect en met gedrag dat niet overeenkomt met de lokale genderverwachtingen: ze heeft een vrije moraal ten opzichte van seksualiteit, en lijkt seksuele ervaringen als souvenirs te willen verzamelen. De *gringa* is losgeslagen, en tegelijkertijd begeerlijk maar ongrijpbaar (Adams, 1998: 120-121).

⁵ Term gebruikt door de Guatemalteekse media om Amerikaanse vrouwen mee aan te duiden. 'Gringos' is de plurale, mannelijke of algemene vorm (definitie ontleent aan Adams (1998: 112)).

§4.3 Welkome toeristen

Tegenwoordig belanden Europeanen veelal door het toerisme in Guatemala. Na de burgeroorlog nam het toerisme sterk toe door de verbeterde veiligheid en mogelijkheden voor buitenlanders om zich fatsoenlijk in het land te kunnen begeven (Wex, 2007: 66). De inheemse bevolking sprong hierop in door inzicht te winnen over de behoeften van deze toeristen en zo winst te maken op hun nieuwsgierigheid en dus geld. Zij presenteerden toeristen een holistisch beeld over het 'authentieke' Maya leven (Little, 2000), terwijl een ander deel van de bevolking gelijkwijze handelde door horeca- en uitgaansgelegenheden te openen; in Antigua zijn deze zelfs dermate verwesterd dat er weinig authentieks nog te bemerken is.

De mogelijkheden in het stadje zijn onbeperkt als zijnde een derdewereld land. Antigua biedt restaurants, waarvan een groot aantal geeneens lokaal voedsel serveert, luxe hostels en hotels, clubs, koffiebars met internationaal geïnspireerde koffie, legios NGO's waar vrijwilligers op af komen, taalscholen en salsadansscholen. Naast alle services, is er buiten 'Semana Santa' niet bijzonder veel te doen in het stadje. Behalve het bezichtigen van de kathedraal, de ruïnes en het *Parque Central*, zijn de drie vulkanen die rond Antigua liggen, te beklimmen.

Toch wordt Antigua beladen met hordes toeristen per jaar. Sites en reisgidsen geven aan dat het één van de hoogtepunten is van een reis door Guatemala. Tijdens 'Semana Santa', de heilige week voor en tijdens Pasen, is het zo druk dat hotels in september al volgeboekt raken. Mijn informanten zijn met name als reiziger of vrijwilliger in Antigua verzeild geraakt. Emily⁶ vertelde mij:

" 's Avonds is Antigua nog steeds levendig. Het sociale klimaat is beter; sociale interactie is beter hier en je bent hier minder gemakkelijk eenzaam. Het is minder zwaar om hier te leven, vanwege het kleine contrast met de Verenigde Staten. Het is een soort van culturele compromis; *common ground*⁷ voor Guatemalteken en buitenlanders." (Interview, 12 april 2011)

Antigua biedt rust en een ontspannen sfeer, (internationale) services en veiligheid, die aanzienlijk groter is dan in de rest van het land; dit alles haalt en houdt veel mensen in Antigua. De stad lijkt te draaien op en voor het toerisme; het overgrote deel van wat wordt aangeboden lijkt ingespeeld te zijn op de wensen van de westerse toerist. Met de services, lijken ook de prijzen verwesterd, "Ze moeten in Antigua niet vergeten dat we nog altijd in Guatemala zijn", zei Luke als commentaar op de hoge prijzen (interview, 2 april 2011). Hierdoor trekken *locals* weg en worden rijke buitenlanders aangetrokken. Hotels, restaurants en andere bedrijven worden overgenomen door deze rijke buitenlanders, waardoor de stad langzaam verandert. Het lijkt zich te begeven in een *bubble*:

⁶ Om de privacy van mijn informanten te waarborgen, zijn al hun namen gefingeerd.

⁷ De Engelse term 'middle ground' is hier gepaster, maar toch behoud ik de term 'common ground' in deze scriptie om hetzelfde fenomeen te beschrijven, doordat meerdere informanten deze term gebruikten.

“Het is te erg verwesterd en Antigua dwingt buitenlanders niet om de Guatemalteekse cultuur zich eigen te maken”, volgens Emily (Interview, 12 april 2011).

Door deze grote aantrekkingskracht op toerisme, verandert ook het etnische straatbeeld van Antigua door een grote hoeveelheid niet-Guatemalteken (vooral Europeanen en Noord Amerikanen). De situatie moet zich restabiliseren door een nieuwe positie in te nemen of toegeschreven te krijgen als buitenlanders zijnde. Hiermee gaat gepaard dat deze twee groepen elkaar identiteiten en eventueel stereotyperingen toeschrijven en de Eigen construeren. Perceptie van de Ander wordt belangrijk. Buitenlanders geven aan dat zij positief zijn over oppervlakkig contact met Guatemalteken, maar wanneer je een diepe vriendschap probeert op te bouwen, ze een muur lijken op te werpen die maar moeilijk overtroffen kan worden. Er heerst volgens Emily een mentaliteit van wantrouwen; op macro en microschaal. De Guatemalteken zijn *machistas*, inefficiënt en zijn conformistisch naar gegeven situaties toe. Ze zijn indirect wanneer het gaat om communicatie; geven aan dat alles goed zit, maar een eerlijk beeld is moeilijk te verkrijgen. Anne lichtte haar mening over Guatemalteken toe met het volgende:

“De nieuwe generatie neemt veranderingen mee; zij zijn meer *open-minded*, maar de littekens door de burgeroorlog zijn nog steeds zichtbaar. Dit resulteert in een overlevingsmentaliteit: het niet kunnen maken van lange-termijn plannen. Ze praten niet veel, ze hebben geen impuls om werkelijk veranderingen door te voeren en ze zijn egocentrisch, want in de oorlog gold dat je je slechts moest bekommeren om jezelf en je familie. Ze zijn wel erg aardig, harde werkers, vindingrijk en hebben goede familiewaarden”. (Interview, 22 april 2011)

Guatemalteken zien de westerlingen als rijke mensen, die *open-minded* en onafhankelijk zijn. In Antigua hebben buitenlandse jongeren ook een negatief imago: ze lijken slechts te komen feesten en vertrekken daarna weer. Ze hebben een vrije moraal met betrekking tot seksualiteit en genotsmiddelen, wat zeer contrasterend is met de Guatemalteekse normen en waarden. Anderzijds zien ze het westen als ‘beter’ in de zin van rijker, slimmer, mooier, meer mogelijkheden, meer kansen, et cetera. Tijdens mijn veldwerk heb ik gesprekken gehad over zogenaamde *gringahunters*; met name Guatemalteekse mannen die er alles voor doen om geld, luxe goederen en een visum van een buitenlander te krijgen om naar een rijk land met vele mogelijkheden te gaan. Dus het stereotype beeld van de buitenlander projecteren zij dus in zekere zin op zichzelf en zetten dit om naar dromen, waarop een aantal een manier hebben gevonden deze te verwezenlijken.

Volgens Juan, een succesvolle Guatemalteek in de Antiguaanse horecawereld, is Antigua een stad dat juist westerse vrouwen aantrekt wegens het culturele, wat iets vrouwelijks is volgens hem, en tevens door de grote hoeveelheid NGO's die zich hebben gevestigd in Antigua. Vrouwen helpen naar Juan's mening graag met marginale groepen van de samenleving. Adriana deelde een theorie over het feit dat juist vrouwen van het interetnische koppel in Antigua zijn gaan wonen, in plaats van

dat het koppel naar haar land van herkomst zijn verhuist, namelijk omdat de vrouw vaak minder te verliezen heeft wanneer zij haar baan opzegt en dus de man volgt waar hij gaat/is.

Hoofdstuk 5 | De taal van het hart

Door welke drijfveren besluiten interetnische liefdeskoppels een romantische verbintenis aan te gaan?

*En ze zoeken geen verklaring
Want ze leven van de wind
En ze volgen het verlangen
Ook al is de liefde blind*

- Lied: 'De verliefden' (Stef Bos)

Menigeen zou graag de liefde willen meten, en rationeel willen benaderen als dat kon. Maar vaak is er niets belangrijker dan een zogenaamde chemie tussen twee individuen. Deze kan zowel van korte duur als van lange duur met een serieuze aard zijn. Het lijkt voor de meeste buitenlanders in het begin met name een overval of avontuur te zijn geweest; velen waren niet op zoek naar een partner, omdat ze geen plannen hadden om in Guatemala te blijven voor een lange periode, maar raakten toch verstrikt in het avontuur, zoals met name jonge mensen de start van hun relatie bekijken. Het kiezen voor een interetnische relatie gaat gepaard met verschillende factoren. Je kunt meegezogen worden in gevoelens van verliefdheid, maar tegelijkertijd met rationele blik de zaak bekijken. In dit hoofdstuk worden beide elementen die verweven zijn in de keuze voor een interetnische relatie behandeld: enerzijds hebben geliefden te maken met aantrekkingskracht, zowel voor het uiterlijk, als innerlijk en andere kenmerken. Anderzijds zijn er rationelere gronden waarop de situatie beoordeeld kan worden, en daar zijn de drijfveren in culturele, en in mindere mate educatieve- of religieuze-, motieven terug te vinden.

§5.1 De belofte van het Exotische

De mogelijke samenhang tussen etniciteit en aantrekkingskracht blijkt uit het citaat van Naomi:

"Zijn karakter en dingen waar ik mij door aangetrokken voelde, is product van zijn cultuur – hij is vrolijk, sociaal, creatief. Het is niet zo dat het aantrekkelijker is dat hij een *latino* is qua innerlijk of uiterlijk; maar toch is het familiegeoriënteerde en warme deel van zijn cultuur wel meer aantrekkelijk aan hem voor mij. Hij is erg bezorgd, wat ik een positieve uitwerking vind van *machismo* in hem."
(Interview, 19 april 2011)

Dit lijkt samen te vatten wat vele informanten min of meer benoemen. Adriana lijkt in eerste instantie te ontkennen dat in haar keuze voor haar man een etnisch aspect te bespeuren zou zijn, maar voegt in het interview wel een etnisch kenmerk van de *latinos* toe, wat het citaat van Naomi lijkt te bevestigen:

“De eigenschap die mannen hier lijken te hebben, het vechten of werken door mannen voor relaties, vind ik aantrekkelijk. Guatemalteken zijn familie-georiënteerd en relatie-georiënteerd. Waar ik vandaan kom, stoppen relaties vaak omdat het niet meer werkt, omdat men er niet meer vóór werkt. Maar hier lijkt een relatie een co-productie en investering van beiden.” (Interview, 13 april)

Dit is wat haar sterk aantrekt. Bepaalde eigenschappen lijken verweven te zijn met een cultuur, zoals (salsa)dans, *latinomuziek*, bepaalde uiterlijke trekken en een klein postuur, verweven zijn met de Guatemalteekse of *latino* cultuur, waar bepaalde types voor vallen. Zo vertelde Adriana mij dat ze sterk aangetrokken wordt door mannen die goed kunnen dansen, en die zijn er in aantallen aanzienlijk meer in Guatemala dan in Quebec, de Canadese provincie waar zij vandaan komt. Ook het spreken van het Spaans werd genoemd als aantrekkelijk of zelfs “*sexy*”. Naast deze etnische kenmerken, is ook het etnische in het innerlijk van de Ander van belang: “Ze is *open-minded*, niet zoals de Guatemalteken (...)” (interview, 31 maart 2011), aldus Julio, waarbij deze eigenschap een verademing lijkt te zijn en van grote invloed op zijn keuze voor een vriendin, of concreter nog: voor de etnische Ander. Dit geldt daarnaast ook voor onafhankelijke types en types die juist geen jaloezie in het karakter hebben liggen; deze twee eigenschappen als schijnbare of werkelijke weerspiegeling van de *latinos*. Bovendien noemden informanten expliciet het aantrekkelijke aan het ontbreken van *machismo* in de ander. Juist eigenschappen die je niet lijkt te kunnen vinden bij de eigen etnische groep, zoek je bij de Ander.

Fysieke kenmerken kunnen belangrijk zijn, of verwaarloosbaar zijn in de keuze voor de ander - onopgemerkt blijft het echter niet. Een knappe, slanke en kleine vrouw, wordt door verschillende mannelijke informanten genoemd als duidelijke pre: “Ik zocht/val op kleine meisjes met krullend haar. (...) Ik vind mijn vrouw aantrekkelijk doordat ze niet te groot is en een grote lach heeft”, vertelde Sergio (interview, 25 maart 2011). Ook Bart bevestigt dit:

“Ik vind haar aantrekkelijk omdat ze een *latina* is. Ik heb mij nooit aangetrokken gevoeld tot blonde meisjes en altijd meer tot halfbloedjes zoals *latinos* [mensen met een gemiddeld pigment], ze is niet te groot, ze heeft lang haar, een mooie glimlach, een ondeugende uitstraling, mooie ogen en een goed figuur.” (Interview, 13 april 2011)

Zulke etnische uiterlijke stereotyperingen, zoals Nagel (2003) dat herhaaldelijk aanhaalt, worden door een aantal informanten als meer aantrekkelijk gezien. Nagel betoogt in haar boek dat de (onbekende) etnische Ander, met andere uiterlijke kenmerken juist geërotiseerd kunnen worden: “*Light skin, straight hair en Caucasian facial features are highly valued, and women who are considered overweight in their own cultures are appreciated by many Jamaican men.*” (Nagel, 2003: 208). Dit wordt onderschreven door het bovenstaande citaat; het juist bevatten of het ontbreken van bepaalde typisch etnische kenmerken, dus het hebben van geen blond haar wat vele vrouwen in zijn eigen land wel hebben en wel uiterlijkheden hebben van de *latinobevolking*, maakt dat hij juist

aangetrokken wordt door de exotische Ander. Zo geeft ook Rebecca aan dat zijn “mooie huidskleur” ertoe heeft bijgedragen dat ze voor hem is gevallen en Anne noemt Diego’s “donkere huid, donkere ogen en donkere haar”, terwijl Diego juist haar lichtbruine haar aantrekkelijk vindt (interviews, 14 april en 18 april 2011).

Toch speelt etniciteit ook een rol in de zin van het verwezenlijken van een droom of een deel van jezelf; Xavier vertelde dat zijn relatie en opgebouwde gezin “deel van mijn bestaan en leven hier” is, en “het sluit aan bij mijn plannen” (interview, 1 april 2011). Hij droomde ervan om in Latijns Amerika te wonen en leven en dit is een goede manier om dat te verwezenlijken. Volgens Rebecca wilde ze met een blik op de lange termijn, graag integreren en het land leren kennen en haar relatie speelde daarin een grote rol. Zowel Anne als Adriana en Alita vertelden mij dat ze al lang bewust waren van het feit dat ze niet voor altijd in hun eigen land zouden wonen – ze werden aangetrokken tot het buitenland of Latijns Amerika. Anne’s moeder zei vroeger al dat er *latinabloed* door haar lichaam stroomde.

§5.2 Andere krachten, andere drijfveren

Buiten een kracht als etniciteit, die mensen kan verdelen en samenbrengen, spelen er andere drijfveren –of krachten- mee; drijfveren die voor sommigen belangrijker zijn in de keuze voor een romantische partner. Evenwicht en balans lijken van belang voor educatie en religie. Wanneer beide partners ongelijkwaardig hierin zijn, zou dat kunnen leiden tot een onevenwichtige relatie. Het belang van een evenwichtige relatie wordt beschreven door Xavier:

“Ik wilde geen relatie hebben die ongelijkwaardig zou zijn. Ik zie dat overall om mij heen, weet je, buitenlanders houden er juist van om een superieure rol in hun relatie aan te nemen als de machtige, superieure buitenlander die zijn vrouw domineert. Ze kunnen dat niet krijgen waar ze vandaan komen in hun eigen land. (...) De uitkomst is een grote verantwoordelijkheid, die ik zeker niet zou willen hebben of nemen, en dat is de reden waarom relaties op dingen als educatie en klasse gelijk moeten zijn. Ik wil niet de superieure buitenlanders zijn die eindelijk over zijn vrouw kan heersen.” (Interview, 1 april 2011)

Educatie wordt het meest genoemd door mijn informanten. Hierin zoekt men relatief een gelijke. “Het gaat voor mij niet zozeer om intelligentie bij educatie. Voor mij is educatie van belang in de zin van vorming en geïnformeerd zijn, waardoor uitwisseling op hetzelfde begripsniveau mogelijk is”, aldus Naomi (interview, 19 april 2011). Dit lijken de meesten aan te haken: het gaat erom dat je samen ergens over kunt praten en op hetzelfde niveau zit; hoe het liefdeskoppel het leven en de wereld ziet en dat kan delen en elkaar begrijpen op dit vlak; om je te identificeren met de ander. Veel personen noemen de eigenschap ‘slim’ aantrekkelijk, naar mijn mening omdat de tegenpool van ‘slim’ in het grootste deel van de wereld als onaantrekkelijk wordt gezien.

Luke noemt dat hij slechts met iemand samen kan zijn als deze de wil heeft altijd te willen groeien: intellectueel, maar ook spiritueel. Religie en spiritualiteit worden ook herhaaldelijk aangehaald als belangrijk voor de keuze. Een deel van mijn informanten zoeken en vonden iemand die de passie om God te volgen samen konden delen. Praktiserend zijn is eigenlijk nog kernachtiger waar het voor veel informanten omdraait: het juist wel of niet praktiserend zijn, losgekoppeld van het religieus of niet religieus zijn. Veel niet-religieuzen hadden als vereisten aan hun potentiële partner dat die persoon niet extreem religieus zou zijn; om niets opgelegd te krijgen, om elkaar hierin ook te begrijpen en dus gelijken te zijn of om, volgens de perceptie van Kira over religie, *open-minded* te zijn en blijven. Een aantal noemen ook de empathie voor het geloven in iets bovennatuurlijks als van belang in de keuze voor een partner en niet zozeer het delen van het geloof op zich, zo zei Adriana tegen mij:

“Ja, religie speelt een rol. Ik ben katholiek; ik ben gedoopt. Maar ik kom uit een familie waarin we niet praktiserend zijn, we gaan niet naar de kerk. Mijn eigen spiritualiteit heb ik geconstrueerd door de jaren heen, en dat komt niet door mijn familie. Ik ga nog steeds niet naar de kerk. (...) Ik geloof in God, ik geloof niet per se in alles daarom heen. (...) Mijn man komt uit een erg religieus gezin, een erg katholiek gezin, maar hij gaat ook niet naar de kerk (...). We proberen elke dag een beter persoon te zijn en dat is onze manier om religieus te zijn. (...) Belangrijk is dat je empathie kunt opbrengen voor de ander en elkaar begrijpt in het geloven op zich.” (Interview, 13 april 2011)

Bovendien hebben enkelen aangegeven dat geld een rol speelt. Dit hebben ze in verband gebracht met het toekomstperspectief en hun visie op goede levenskwaliteit; volgens Alita zou ze het beschikken over weinig geld door haar partner niet erg vinden, maar ze zou gelijktijdig niet in een klein huis kunnen wonen of in een armoedige buurt kunnen aarden. Kira gelooft dat ze niet met een persoon zou kunnen zijn die in een overlevingssituatie leeft, en dus moet deze man wel over voldoende geld beschikken om over te houden op zijn uitgaven voor eerste levensbehoeftes.

Maar naast culturele, klasse, educatie en religieuze drijfveren, zijn er ook persoonlijke drijfveren. Dit geldt in eerste instantie voor aantrekkelijke uiterlijke kenmerken. Zo geven een heel aantal vrouwelijke informanten aan dat zijn “fitte, atletische lichaam” attractief was/is en een goede verzorging door sporten en gezonde voeding hier een onmisbare bijkomstigheid zijn. Aanvullend hierop vertelde Sofia: “Hij is een grote, sterke man met een goed lichaam. Hierdoor voel ik mij, heel raar, toch meer beschermt. Dit vind ik erg aantrekkelijk aan hem.” (interview, 12 april 2011). Toch moet het belang van het uiterlijk volgens vrijwel ieder binnen mijn informantengroep, gereduceerd worden, want zonder een mooi innerlijk, is goed begrip van de ander en intimiteit niet voor een levenslange duur mogelijk: “Ik vind hem wel knap, maar dat is niet de reden waarom ik verliefd op hem ben geworden. Uiterlijk doet er niet echt toe als je serieuze intenties hebt”, aldus Kira (interview 21 april 2011). Sergio noemt zijn vrouw qua innerlijk aantrekkelijk op de volgende punten:

“Ze heeft een goed gevoel voor humor, want ze is cynisch, waardoor we samen veel kunnen lachen; ze is slim, waardoor ik veel van haar kan leren en we over veel onderwerpen kunnen praten. We hebben ook dezelfde kunst- en muziekpassie. We houden beide heel erg van films, dus toen ze zwanger was en thuis zat hebben we ten minste één film per dag gekeken. Dat vinden we beiden erg leuk om te doen. Ze houdt ook van dezelfde muziek en vindt de muziek van mijn band leuk.” (Interview, 25 maart 2011)

Wat Sergio hier noemt, vertellen meerdere informanten: er is een schijnbaar groot belang bij het samen kunnen lachen, samen kunnen praten, samen kunnen delen. Maar niet alleen de gemeenschappelijke deler, maar ook het deel wat waarschijnlijk in de een ontbreekt en in de ander juist te vinden is, is aantrekkelijk, onder andere in de zin van bewondering en respect. Zo heeft de vriendin van Carl andere idealen die ze nastreeft, waardoor hij haar des te meer bewondert. Ze geeft bijvoorbeeld heel regelmatig haar geld aan bedelaars, terwijl ze zelf ook niet rijk is. Hij is daarentegen relatief rijk in de Guatemalteekse samenleving, maar geeft nooit geld aan bedelaars. Westerlingen noemen veelal de focus en oriëntatie op familie flatteus en daarop lijken Guatemalteken ook beïnvloed te zijn door de samenleving waarin zij leven en opgegroeid zijn – het is een etnische stereotypering, net als dat Guatemalteken gezien worden als harde werkers, en wat wederom aantrekkelijk zou kunnen zijn voor sommigen. Adriana vertelde mij dat ze de hoge mate van sociaal-zijn bijzonder vindt aan haar man. Hij is altijd met iedereen bevriend en gaat ook naar vele feesten, waar zij niet heen wilt omdat ze niet is zoals hij, maar voor hem mee gaat. In het bijzonder geven westerlingen aan dat hun Guatemalteekse partner “de honger heeft naar nieuwe dingen leren of ervaren”, wat zij als belangrijk zien. Een “actieve, *alive* en *bubbly*” karakter en energiek en gedisciplineerd zijn, maar ook lief, warm, zorgzaam, genereus en behulpzaam zijn innerlijkheden die geliefd zijn bij westerlingen. Het dynamische en anderzijds de goede manier waarop de partner omgaat met hem/haar en de samenleving, lijkt hierbij de kern. Echter, niet alleen uiterlijk- en innerlijkheden spelen een rol, ook kwaliteiten en talenten doen dat. Zo vindt Carl het leuk dat ze hun passie van dansen en andere hobby’s gemeen hebben, die net als Julio het erg aantrekkelijk vindt dat zijn vriendin goed kan salsadansen. Ook kunnen culturele verschillen op zich al begeerlijk zijn, maar ook de idealen, normen en waarden die de ander aanhangt, zoals een gedeelde passie voor het geloof in God heeft een beduidende rol gespeeld in de keuze voor de ander. Desalniettemin zijn er ook uitzonderingen, zoals de grootste drijfveer voor Xavier om een relatie met zijn huidige vrouw te beginnen:

“Tijdens het daten, begon ik haar steeds interessanter te vinden. Toen ik zelf overvallen werd door een vreemd gevoel van verlangen om zelf een kind te krijgen, zag ik in haar een potentiële moeder voor mijn kind. Zij was daar precies op dat bepalende moment in mijn leven en heel eerlijk denk ik dat dit mij over de streep getrokken heeft om voor haar te kiezen”. (Interview, 25 maart 2011)

Zo heeft iedereen zijn persoonlijke motivatie om voor de Ander/ander te kiezen; motivaties die hetzij cultureel van aard, hetzij persoonlijk van aard zijn.

Etniciteit speelt een belangrijke rol bij drijfveren door innerlijke, uiterlijke of persoonlijke aantrekkelijkheden. Zo kan het bevatten of juist ontbreken van bepaalde typisch etnische kenmerken, zorgen voor de zogenaamde chemie tussen geliefden. Daarnaast zijn ook educatie, klasse, religie en persoonlijke raakvlakken drijfveren waarop de ander geselecteerd wordt.

Hoofdstuk 6 | *Change of mind, change of heart?*

Met welke belemmeringen worden interetnische liefdeskoppels geconfronteerd?

Met het hoofd in de wolken lopen, kan zorgen voor zogenaamde blindheid - blindheid voor belemmeringen voor de relatie en kwalen van de ander. Maar deze periode wordt doorbroken door een juist heldere blik op problemen, waardoor stellen genoodzaakt worden de relatie onder de loop te nemen en zichzelf kritisch te bevragen of de belemmeringen inmiddels niet groter zijn geworden dan de drijfveren. Belemmeringen kunnen opspelen door geschillen tussen twee, maar ook door externe factoren, zoals ontmoediging door de sociale omgeving.

§6.1 Communicatie

Al in het begin kunnen (culturele) verschillen een belemmering vormen. Zo is taal een logische belemmering in de communicatie, waardoor miscommunicatie kan ontstaan of een band tussen twee mensen wat moeizamer tot stand komt. De koppels hebben elkaar allemaal (één uitzondering daar gelaten) in Guatemala ontmoet, waar de buitenlander bezig was Spaans te leren, meestal door middel van een taalschool. In de datingsperiode en eerste periode van de relatie, was het Spaans vaak nog (lang) niet optimaal. De Guatemalteek beheerste niet of niet goed genoeg de taal van de Ander, waardoor een moeilijke, diepe conversatie vrijwel onmogelijk was. Een gesprek op linguïstisch-gelijk niveau was dus onmogelijk, doordat zeer specifieke uitdrukkingen ontbraken. Bart vertelde mij over problemen die ontstonden in het begin met betrekking tot de communicatie: "Er ontstonden geregeld kleine ruzies door miscommunicatie doordat we elkaar aan de telefoon spraken [Bart was destijds terug in Nederland] of omdat het in het Spaans was. Als één van de twee dan iets anders begreep dan de ander bedoelde, mondde dit wel eens uit tot discussies." (Interview, 13 april 2011)

Ook nadat de opstartfase van een relatie achter de rug is en informant(en) al tijden bij elkaar zijn en soms zelfs getrouwd en kinderen hebben, zijn er (juist dan) belemmeringen die het liefdeskoppel moet bestrijden. Spaans wordt vaak goed beheerst en is ook de taal waarin de meeste interetnische koppels met elkaar spreken (of een mixvorm zoals het 'Spanlish'). Doordat ze uit andere culturen komen, benaderen ze zaken anders. Taal blijft een lastig obstakel in begrip (letterlijk) van de ander. Buiten het feit om dat beiden of één van beide niet hun moedertaal spreekt en dus nooit op die manier bepaalde gevoelens en gedachten kan uitdrukken, heeft de Ander bovendien andere manieren om dingen duidelijk te maken. Dit is door maatschappij en opvoeding aangeleerd en kan dus hoogstwaarschijnlijk nooit volledig geleerd worden door de Ander, waardoor deze -onder andere hierdoor- een buitenstaander is en blijft. Dit blijkt uit de redentie die Sergio geeft: "We hebben

problemen met miscommunicatie, zoals bijvoorbeeld wanneer zij iets zegt, waardoor ik mij schuldig voel, terwijl dit niet haar bedoeling is." (interview, 25 maart 2011). Dit is lastig wanneer je niet dezelfde moedertalen hebt en ook niet tot op het bot gewend bent aan elkaars subtiel gebrachte boodschappen – het soort wat door moet schemeren, maar niet expliciet gezegd wordt. Ook de manier van ruziemaken kan verschillen en tot nog meer irritatie leiden: de westerling wordt gezien als meer *straight*, in het gezicht zeggen waar het opstaat, waar de Guatemalteek zich lijkt te kenmerken op dit gebied door subtiel om zaken heen te draaien. Wanneer de westerse Ander dingen recht voor zijn raap zegt, kan de Guatemalteek hierdoor gekwetst raken. Westerlingen lijken ruzies direct te willen uitpraten, hetzij met geschreeuw, terwijl Guatemalteken gelieve de zaak laten rusten tot dat beiden bekoeld zijn – Guatemalteken zijn '*non-confrontational people*' zoals Aarón het noemde, wiens relatie met een Amerikaanse kort geleden is stukgelopen. Volgens Naomi zijn Guatemalteken gewend aan het niet uitspreken of liegen over dingen, waar je omgeving maar mee moet leren omgaan. Problemen worden opgelost door te vergeven en te vergeten, waar deze juist in westerse samenlevingen zodanig worden besproken, dat er soms zelfs sprake is van analyse ervan.

§6.2 De troon waarop de familie heerst

Guatemalteken worden erg familie-georiënteerd genoemd. Volgens Aarón, een Guatemalteekse jongen die als *missionaryworker* werkt, is het zo dat wanneer je in Guatemala met een meisje trouwt, je ook met haar familie trouwt. De Guatemalteekse schoonfamilie zal zich bemoeien met de relatie en kinderen. Dit blijkt voor veel westerse vrouwen een grote bron van irritatie te zijn wanneer zij een kind hebben gekregen. Ze hebben andere opvattingen over hygiëne en voeding, zoals blijkt uit het volgende citaat van Julie:

"Mijn schoonmoeder gaf mijn kind, toen deze nog een baby was, koffie in de fles. Ik riep: "dat kan je niet doen, het is nog maar een baby". Ze antwoordde mij dat zij dat ook bij haar kinderen had gedaan en dat het geen kwaad kon voor baby's. Bovendien gooide ze in alles wat ze hem gaf, suiker. Ik schrok ervan en riep ontzet dat baby's dat helemaal niet nodig hebben. Het is mijn kind, zij kan dat niet zomaar doen." (Interview, 22 maart 2011)

De Guatemalteekse familie is bijna heilig: *latinos* zijn dusdanig minder individualistisch en betreden gelieve het pad dat de familie bewandeld. Familie heeft veel macht en inbreng, iets wat voor buitenlanders uit meer op het individu gerichte samenlevingen toch wel schokkend kan zijn, zoals voor Anne:

"J. gaf zijn familie, in de tijd dat we samen gingen wonen, een vast bedrag per maand, terwijl wij de financiën 50/50 delen. Ik wilde niet dat van onze gezamenlijke pot, een deel naar zijn familie zou gaan. Mijn familie ondersteunt mij, in plaats van andersom. In Guatemala zijn er families waarbij de ouders afhankelijk zijn van hun kinderen, net als bij J. Van zijn zussen wordt niets verwacht, want J. is

de man. Zijn ouders proberen hem schuldig te laten voelen als hij geen of weinig geld overmaakt, door duidelijk te maken dat hij in de economische positie zit om het meest te kunnen delen en dat hij voor zijn familie moet zorgen." (Interview, 22 april 2011)

De schijnbaar oneindige loyaliteit naar familie toe is hier een belangrijk element: open communicatie, het uiten van kritiek en zelfreflectie lijken binnen Guatemalteekse families niet te bestaan: het wordt opgevat als beledigend. Dit licht Naomi toe met het volgende voorbeeld, dat illustreert waar zij persoonlijk erg tegenaan stuit:

"Als familieleden iets mis doen, dan wordt dit niet als verkeerd gezien. Ze kunnen gewoon praktisch niets verkeerd doen! Dat kan ik niet begrijpen. Als wie-dan-ook iets verkeerd doet, ook al is deze persoon familie, wordt deze hierop aangesproken of beoordeeld, zoals bij ieder ander die hetzelfde doet." (Interview, 19 april 2011)

Ook andere familieregels die cultureel gezien anders zijn, kunnen leiden tot een meer moeizame start. Zo mocht Luke nooit zijn vrouw haar familie ontmoeten voordat ze zouden gaan trouwen; in Guatemala is het niet normaal volgens hem, dat vriendjes en vriendinnetjes van kinderen rondhangen in het ouderlijk huis, waardoor hij nooit ter plekke een relatie met zijn vriendin kon hebben, een band opbouwen met zijn schoonfamilie en een positie in nemen binnen dat gezin. Dit was hij niet gewend. Daarnaast kunnen ook rituelen binnen een gezin lastig zijn, volgens Carl, die nooit goed wist hoe hij zich diende te gedragen en bijvoorbeeld gepast gedag te zeggen, waar blijkbaar een heel ritueel omheen hangt voor Guatemalteken. Hij kan zich daar moeilijk in passen.

§6.3 Machismo

Guatemalteekse ouders voeden hun kinderen op met *machismo*; dat wil binnenshuis zeggen dat moeder haar mannen bedient op hun wenken. Vaak blijven kinderen wonen bij hun ouders tot ze gaan trouwen -of in een moderner geval: samenwonen-, waardoor minder van hun gevraagd wordt en ze minder onafhankelijk worden onder moeders vleugels, dan wanneer ze op zich zelf zouden hebben gewoond en zelf voor alles moeten zorgen. Doordat mannen van moeder naar vrouw verhuizen, zijn deze mannen bij hun westerse vrouw nog wel eens passief in het huishouden, maar deze manieren worden er met harde hand uitgeslagen om het huishouden eerlijk verdeeld te krijgen. De Amerikaan John, een gepensioneerde veteraan die *expats*activiteiten in Antigua organiseert, vertelde mij het volgende:

"Ik kwam eens thuis en zag mijn vrouw bezig met het huis te dweilen. Ik besloot haar te helpen en pakte een andere dweil en begon ook te dweilen. Mijn vrouw stopte vervolgens met dweilen en begon te huilen. Ze vroeg of ze het niet goed genoeg deed. Ik was totaal uit het veld geslagen door deze opmerking. Ik legde haar uit dat ik gewend ben dat man en vrouw in een huwelijk gelijk zijn aan

elkaar, zo ook in het huishouden en dat ik dus best mijn steentje bij kon dragen." (Informeel gesprek, 31 maart 2011)

Zijn vrouw voelde zich indirect aangevallen door andere normen met betrekking tot het huishouden en de *gender*dichotomie. Doordat Guatemalteken van de ouders geleerd krijgen dat de vrouw het huishouden doet en zij vaak niet op zich zelf wonen totdat ze gaan trouwen, is deze gewend geraakt aan de huiselijke positie van de vrouw en continueert dit denkpatroon wanneer hij/zij getrouwd is. Dit leidt tot spanningen tussen hen en hun westerse partner, die onafhankelijk is opgevoed met minder klassieke *gender*-rolverdelingen. Het gebrek aan onafhankelijkheid-denken zit verweven in de samenleving, volgens Luke, want zijn vrouw zal nooit alleen naar haar moeder rijden terwijl dat maar vijf uur rijden is, omdat ze te sterk naar haar man kijkt qua gedrag, wanneer zij getrouwd is. Een ander voorbeeld is dat Guatemalteken erg geschokt reageerden toen hij alleen terugging naar de VS om zijn zieke vader te bezoeken.

Deze typisch klassieke veroorzaker van botsingen, *machismo*, lijkt een tweeledig begrip te zijn, waarbij ieder ander zijn focus anders legt – de ene persoon zal de nadruk leggen op het romantische van de *latinos*, waarbij deze mannen hun vrouw willen beschermen en nog altijd de deur voor hen openen. Anderzijds doen met name de westerse mannen een boekje open over de nadelen van *machismo*, wat voor velen neerkomt op jaloezie, controle en machtsverhoudingen. Buitenstaanders lijken hier dan ook een *outsider*positie aan te nemen, door niet op gelijke manier te begrijpen wat de *latino/-a* beweegt om op bepaalde manieren op zaken te reageren. Een voorbeeld komt van Carl:

"Als we op straat lopen en er passeert een meisje ons en ik kijk naar haar, dan is mijn vriendin beledigd en jaloers, terwijl ik niet naar haar keek omdat ze mooi zou kunnen zijn. Dan is ze jaloers, terwijl ze geen bedreiging ziet in het intiem tegen elkaar aan dansen, zoals bij salsa. Ik begrijp dat niet; ik vind dat juist veel intiemer en dat maakt mij jaloers. Zij ziet dat als de manier van dansen in deze *latino* cultuur." (Interview, 28 maart 2011)

Xavier, eigenaar van een restaurant, waar met name buitenlanders komen eten en zijn buitenlandse vrienden bier komen drinken, vertelt mij openhartig over de problemen in zijn huwelijk. Hij ziet hen botsten op het gebied van culturele diversiteit, waarbij vertrouwen ontbreekt, en daardoor hen breekt:

"*Latinas* vertrouwen niet gemakkelijk anderen, dit als verdedigingsmechanisme. In het land waar ik vandaan kom, is er meer seksegelijkheid en zijn de vrouwen een stuk meer zelfverzekerd. *Latinas* daarentegen zijn vrij onzeker, wat tot uiting komt in jaloezie: ze proberen de tijd van hun man te bedwingen. Ze belt me continu op: "Waar ben je? Hoe laat kom je thuis? Met wie ben je? Wat ben je aan het doen?" Om de zoveel minuten. Ik word er gek van. Ik heb er over gepraat met haar, maar ze blijft het doen. Ze maakt me gek; ik ben gewoon aan het werk en als ze mij vijf minuten later weer belt, ben ik nog steeds hetzelfde aan het doen, op dezelfde plaats. Ze denkt altijd dat ik iets verkeerd doe. Bovendien probeert ze mijn tijd te beheren; ik moet bij haar zijn, en niet bij mijn vrienden, want

die zijn toch alleen maar stom. Ze is ook onvermurwbaar bij het sluiten van compromissen en is zo extreem zwart-wit. Dat komt door haar opvoeding en de Guatemalteekse cultuur. Die is extreem: er bestaat geen grijs, alleen maar extremen, alleen maar zwart of wit. Ze is nooit tevreden en wil mij vormen naar haar hand. Ik doe dat niet bij haar, maar dat ziet ze niet." (Interview, 14 april 2011)

Hij had gelijk: tijdens ons gesprek ging zijn telefoon enkele keren af met dezelfde verloop van het gesprek, waarbij Xavier onverschillig en chagrijnig zijn vrouw te woord stond. Dit vertrouwensgebrek kan zorgen voor een breuk. Het verdedigingsmechanisme van Xaviers vrouw duidt ook op haar onvermurwbaarheid – ze wil niet overlopen worden door haar man en wil haar macht tonen. De onafhankelijkheid van westerlingen kan deels aantrekken, maar ook tegenwerken. Het is belangrijk rekening te houden met de ander, die ook andersdenkend is. Emily loopt hier geregeld tegen aan. Ze is erg onafhankelijk en vindt het onnatuurlijk om rekening te houden met zijn ongerustheid/jaloezie over waar ze is; haar vriend wil graag dat ze hem inlicht over plaats en tijd. Als ze dit vergeet, vraagt hij waarom ze niet gebeld heeft, maar dan heeft ze er domweg niet aan gedacht.

Ook de andere manier van omgang met geld kan voor wrijving zorgen, zo vertelde Rebecca, een Amerikaanse uit Boston, mij tijdens ons gesprek in haar favoriete café, een Duits café dat een mengeling van Guatemalteekse en westerse producten maakt:

"Hij nam mij zo vaak mee op een date – uit eten, naar de bioscoop, uitstapjes, van alles – dat hij langzaam blut raakte. We betaalden redelijk om de beurt, maar hij was niet gewend aan deze uitgavenpost. Ik ben relatief rijk en ben gewend om per maand een bepaald bedrag aan zulke dingen uit te geven. We hebben hier goed over moeten praten." (Interview, 14 april 2011)

Het lijkt alsof Rebecca's vriend geen gezichtsverlies wilde lijden door de charmante (*machista*) man te spelen. Sofia bevestigt de rol van geld in gewenning aan de andere cultuur; haar man is meer kapitalistisch, terwijl voor haar geld een aanzienlijk kleinere rol speelt in haar leven. Het verschil in nationale- en persoonlijke welvaart kan zorgen voor een ontspannen omgang met geld – Guatemalteken zien en weten dat er velen weinig geld tot beschikking hebben, soms inclusief zichzelf, waardoor geld een belangrijkere rol speelt dan wanneer de besteding van geld door de maatschappij slechts verschilt in luxegoederen.

§6.4 Afstand

Afstand kan zorgen voor problemen tussen geliefden, zeker in het begin: zij die ver van huis zijn missen hun familie en vrienden, en misschien zelfs wel hun eigen land met normen en waarden waar zij aan gewend zijn. Dit kan tot onzekerheid leiden met betrekking tot verder verloop van een prille relatie – zou de westerling teruggaan naar eigen land, of wordt de liefde uiteindelijk verkozen en zou dat gemis groter zijn wanneer die persoon is teruggekeerd dan het huidige gemis? Zo vertelde Sofia,

een naar mijn mening alternatief uitzierende vrouw, net als haar niet bepaald westers ingerichte huis, waarin zij mij verwelkomde:

“In het begin was hij erg bang dat ik, net als zijn Duitse ex-vriendin, ook terugwilde naar mijn eigen land. Hij was bang dat ik slechts in Guatemala was voor hem, net als zijn ex. Maar dat is niet het geval: ik ben hier in eerste instantie voor mijzelf, voor Guatemala. Ik heb hier mijn eigen leven opgebouwd en ben niet afhankelijk van hem. In tweede instantie ben ik nu hier voor hem.” (Interview, 12 april 2011)

Dit alles leidde op het begin voor spanningen door onzekerheid; serieus investeren in een relatie is slechts gegrond als er toekomst in zit, dus moeten beide bij elkaar blijven. De vriend van Rebecca was ook bang op het begin dat ze zomaar zou vertrekken, omdat buitenlanders een reputatie hebben slechts voor het avontuur te komen en daarna weer weg te gaan. Ook vanuit de westerling zijn er twijfels over waar het alles heen zou leiden, en of het de grote stap wel waard is, zoals Xavier de diepte van dit dilemma illustreert: “Ik moest Canada achterlaten met alles wat ik daar had. Ik zat erg in dubio, want ik wist niet of ik daar wel toe bereid was” (interview, 1 april 2011). Volgens Rebecca was het kiezen tussen een leven in eigen land en daarbij haar geliefde achter zich te laten (hij kan geen visum krijgen), of een leven in Guatemala met haar geliefde. Tenslotte kan afstand moeilijkheden met zich mee brengen op het begin, doordat een liefdeskoppel steeds uit elkaar moet voordat zij besloten hebben zich samen te settelen, waarbij gebrek aan goede communicatiemogelijkheden, geld om op en neer te vliegen of een afgemaakte studie, de situatie nog eens bemoeilijken. Als het koppel besluit zich uiteindelijk wel te gaan settelen, moet een compromis gesloten worden waar ze samen zullen gaan wonen en wie zijn eigen land verlaat.

§6.5 Tijdsmanagement

De perceptie van tijd veroorzaakt ook problemen. Dit is absoluut het geval wanneer het in meer concrete zin gaat om tijdsmanagement.

“Ik ben een echte planner, maar mijn vriendin is juist erg spontaan. Dan maken we plannen om rond een bepaalde tijd naar haar moeder te gaan om te eten, terwijl we in de stad zijn. Dan loopt het wat uit in de stad en heeft zij al bedacht dat we veel later naar haar moeder pas gaan. Ik kan daar niet goed tegen; zij verandert zo gemakkelijk plannen. Ik word chagrijnig als zij zo flexibel omgaat met de tijd en onze gemaakte plannen.” (Interview met Carl, 28 maart 2011)

Dit vertelde een stille, Duitse jongen mij, die nu al maand na maand zijn terugreis uitstelt vanwege zijn Guatemalteekse liefde. Dit is absoluut zijn sterkste irritatie aan zogenoemde cultuurverschillen tussen hen. Volgens Sergio wordt hij zelfs het plannen door zijn vrouw opgelegd, terwijl hij er een hekel aan heeft. Ook punctualiteit heeft te maken met dezelfde tijdsmanagement onenigheden; de

striktheid in het naleven van gemaakte tijdsafspraken (of: afspraken *an sich*). De blonde Kira, licht hierop toe dat de belangrijkste cultuurwrijving tussen haar en haar Guatemalteekse verloofde is dat hij meer denkt vanuit het eventueel kunnen laten plaatsvinden van een afspraak. Wanneer ze maandag tegen elkaar zeggen dat ze woensdag naar het strand kunnen gaan, dan maken ze wat haar betreft een vaststaande doch onderhandelbare afspraak. Voor hem is deze mondelinge overeenkomst meer spelen met het idee dat ze woensdag eventueel wel naar het strand zouden kunnen gaan. Dit wordt geïllustreerd door Emily in het volgende citaat:

“(...) Ik moest daar erg aan wennen. Mijn verloofde en andere Guatemalteken houden zich gemakkelijk niet aan afspraken. Als je hen bijvoorbeeld vraagt of ze ook woensdag naar een feestje komen of zondag naar de kerk, dan antwoorden ze met iets als: “Ja, dat denk ik wel” of: “Ja, ik zie je daar.” Maar vervolgens komen ze helemaal niet, terwijl ik in de veronderstelling ben dat ze komen omdat ze ‘ja’ hebben gezegd.” (Interview, 12 april 2011)

Westerlingen willen graag een rechtlijnig antwoord met ‘ja’ of ‘nee’, waar Guatemalteken vaag blijven, waardoor je niet goed weet waar je van op aan kunt. Ook met te laat komen bij afspraken, nemen Guatemalteken het minder nauw met de tijd volgens westerse maatstaven.

§6.6 Risicobenadering

Mijn informanten gaven aan dat er ook een verschil ligt in het begrip van risico. In westerse landen zijn mensen verzekerd tegen alles wat hen maar kan dwarsbomen, terwijl je daar aanzienlijk minder risico loopt dan in Guatemala. In Guatemala daarentegen kennen de mensen meer bedreigingen en dus risico's, toch heeft vrijwel niemand een verzekering. Dit verschil in opvatting kan wrijving veroorzaken, zo ook tussen Naomi en haar partner: de Europese Naomi wil graag een autoverzekering afsluiten. Haar Guatemalteekse man ziet het nut hier niet van in en noemt verzekeringen ‘pure bureaucratie’ en wil zich ook niet voor zulke zaken interesseren. Hierbij komt ook het langetermijn-denken, wat westerlingen lijken te kenmerken, versus het kortetermijn-denken van Guatemalteken om de hoek kijken. Een ander voorbeeld is van een stel waarbij de Guatemalteekse vrouw haar man, Luke, probeert te behoeden voor het gevaar van de Guatemalteekse samenleving, maar hij wil hier niet naar luisteren, want hij wil weigert zijn leven te laten leiden door angst en accepteert daarom de risico's.

§6.7 Externe invloeden: positief of negatief, loterij of ketterij?

De beslissing om ja dan nee een interetnische relatie aan te gaan met de Ander, is niet een beslissing die slechts intern wordt gemaakt – tussen twee geliefden, maar zij worden ook door externe factoren beïnvloed. Zo kan de mening van familie en de vriendenkring van een persoon een

versterkende functie hebben. Rebecca vertelde mij toen we wat gingen drinken, dat ze erg aan het wankelen werd gebracht door haar vriendin. Het volgende situatie beschrijft de gecompliceerdheid van deze twijfels:

“Nadat ik was afgestudeerd, wilde ik graag vrijwilligerswerk doen. Door een Guatemalteekse vriendin van mij werd ik op het idee gebracht om bij een NGO in Antigua vrijwilligerswerk te gaan doen. Mijn Guatemalteekse vriendin besloot ook mee te gaan. (...) Toen het serieuzer werd met E. [haar vriend] en we meer begonnen te daten, vertelde die vriendin, die op dat moment nog mijn enige vriendin in Antigua was, dat E. niet goed genoeg voor mij zou zijn, omdat hij een *indio* is [een zeer beledigend scheldwoord voor *indigenas*], en omdat ze een andere sociale status hebben. Ze weigerde normaal tegen E. te doen, of zelfs af te willen spreken als hij erbij zou zijn. Ze dwong mij te kiezen tussen hem en haar. Dit vond ik vreselijk moeilijk; ik wist nog niet waarheen het zou gaan tussen mij en E. Uiteindelijk heb ik voor hem gekozen, omdat ik de argumenten van mijn vriendin erg discriminerend en ongegrond vond.” (Interview, 14 april 2011)

Het bovenstaande is een bijzonder geval, doordat Rebecca's vriendin zowel Guatemalteeks als Amerikaans is. In andere gevallen waar deze ingewikkelde vermenging er niet is, weten de sociale kringen van de geliefden vaak bijzonder weinig over de etnische Ander (hier: westerlingen over Guatemaltes en omgekeerd). De vrienden, ouders en overige familieleden van buitenlanders zijn veelal erg *open-minded* naar bepaalde zaken toe, en daardoor minder geneigd te oordelen over het onbekende. Zij zijn blij wegens het gevonden geluk van hun kind. Dit neemt niet weg dat zij het sterk betreuren dat hun zoon of dochter, door zich te binden aan iemand in Guatemala, vrijwel definitief daar zal blijven wonen, waardoor de afstand tussen hen ook definitief groot is en blijft en ze ook niet hun eventuele kleinkind zouden kunnen zien opgroeien. Anderen hebben op het begin al hun twijfels over de relatie die hun kind, vriend(in) of zus/broer is aangegaan – ze noemen het een fase die weer over zal gaan. Of zij hebben een beeld van Guatemaltes als ongeschoolde, niet erg intelligente mensen, of zelfs wereldvreemd, waardoor deze hun kind of vriend(in) een onstabiele toekomst te bieden heeft. Zo was de vader van Emily wat voorzichtig in zijn enthousiasme voor zijn dochters Guatemalteekse vriend: “Mijn vader was bezorgd over zijn educatie en of hij wel genoeg zou kunnen verdienen om voor mij te kunnen zorgen.” (interview, 12 april 2011). Enkele ervaringsdeskundigen op het gebied van *latinorelaties*, waarschuwden hun vrienden –mijn informanten- voor *machismo*: moeilijke vrouwen of juist onbetrouwbare mannen. Maar over het algemeen geldt dat al deze personen bijdraaien wanneer zij opmerken dat de bekritiseerde relatie van serieuze aard lijkt te zijn of wanneer zij de Guatemalteek leren kennen. De aanzienlijk meer ontspannen benadering van westerlingen van de interetnische relatie van hun bekende, lijkt ook te maken te hebben met het bredere wereldbeeld, hetzij door moderne mogelijkheden, hetzij door de hoeveelheid reizen die zij hebben gemaakt waardoor zij gevormd zijn.

Voor de Guatemalteekse familie geldt, in dit onderzoek, die teleurstelling wegens de nieuw en definitief gecreëerde afstand niet; de westerling emigreert naar Antigua om bij hun zoon of dochter,

broer of zus, te gaan wonen. Desalniettemin zijn er een groot aantal Guatemalteken die niet te happig zijn op deze beslissing: ze wantrouwen de intenties van de buitenlander – zou deze willen profiteren, willen domineren over de Ander of blijft deze hier bij haar/hem? Toeristen hebben zowel een positief als een negatief imago. Enerzijds zijn zij 'feestbeesten', die een vrije moraal met betrekking tot drank, drugs en seksualiteit hebben en die na het genieten, feesten en consumeren, weer verdwijnen. Anderzijds worden zij door menigeen bewonderd: "Zowel mijn sociale omgeving als Guatemalteken in het algemeen, hebben '*problems with selfesteem*': ze vinden de westerse mensen mooier, slimmer, rijker, etc., kortom: beter.", legde de Guatemalteekse Sergio mij uit (interview, 25 maart 2011). Bovendien brengen toeristen welvaart. De negatieve opinie over toeristen hangt ook samen met het conservatieve karakter van de Guatemalteekse bevolking. Volgens Naomi vond haar Guatemalteekse schoonfamilie het erg moeilijk dat ze een buitenlandse was, want dan zou zij met haar liberale opvattingen hun zoon kunnen beïnvloeden. Ze gingen samenwonen, in plaats van te trouwen, wat pas enkele jaren later geaccepteerd werd. Haar schoonvader weigerde in hun huis langs te komen. Ook andere schoonfamilies gaven mijn informanten te kennen dat zij de keuze voor samenwonen niet ondersteunden. Door verschil van cultuur en opvoeding, werd de relatie van hun kind met een etnische Ander minder gewaardeerd, doordat het hierdoor moeilijker is elkaar te begrijpen – in taal en in dingen duidelijk maken. Toch is het beeld van de rijke, mooie, blanke of blonde westerling ook verwelkomend: Zowel vrienden als familie zien een verband tussen bovenstaande stereotyperingen en de kansen en mogelijkheden die hun kind hierdoor zal kunnen verkrijgen, zoals rijkdom of een visum. Met name vrienden uit hun waardering voor de zogenaamde prestatie van hun vriend voor het aan de haak slaan van een blanke ofwel blonde westerling.

Er bestaan heel wat zaken die een interetnische relatie kunnen dwarsbomen; zowel intern tussen geliefden, als extern. Externe invloeden kunnen komen van familieleden of vrienden, die hun bekende om bepaalde argumenten zijn/haar interetnische relatie ontraden. Intern is er meer gaande: op het gebied van communicatie, familierelaties, *machismo*, afstand, tijdsmanagement en risicobenadering, botsen de twee etnische identiteiten in de persoonlijkheden van de geliefden. Hierdoor kunnen onenigheden ontstaan, die uit de weg geruimd moeten worden om de relatie te (re)stabiliseren.

Hoofdstuk 7 | *On common ground*

Op welke manier overstijgen de drijfveren, in de keuze voor de etnisch-andere partner, de problemen?

Ondanks voldoende belemmeringen, blijken de drijfveren bij mijn informanten deze te overstemmen. Velen geven in eerste instantie aan geen botsingen te kennen tussen hen, om verschillende redenen. Anderen overstijgen de problemen door aanpassingen en concessies te doen. Beide oplossingen zorgen ervoor om de *common ground* te vinden, waar zij beiden op gemeenschappelijk grondgebied tevreden kunnen zijn en verder naar elkaar toe kunnen groeien.

§7.1 Geven en nemen

Een veel uitgesproken cliché is logischerwijs dat men moet geven en nemen in een relatie. Dit vereist aanpassingen van beide partijen, want, zo verklaart Naomi aan mij, je moet je in zekere zin altijd aan de ander aanpassen wegens verwachte tolerantie van de ander en begrip naar de verschillen toe om de relatie te laten werken. Deze veranderingen kunnen erg praktisch maar ook cultureel van aard zijn.

7.1.1 Culturele aanpassingen

Duidelijk is dat de aanpassingen van zulke aard zijn dat deze momenteel voldoende zijn om bij elkaar te blijven. In het vorig hoofdstuk is uiteengezet welke wrijvende rol *machismo* speelt bij liefdeskoppels. Inleven in de Ander – zijn jaloerse aard, zijn nonchalante houding, het product van zijn opvoeding – is van essentieel belang. Het kijken naar andere vrouwen, kan door de man als onschuldig gezien worden, maar bij de vrouw jaloezie opwekken. In een *latinocultuur* lijken zulke daden meer seksuele geladenheid te hebben dan in de westerse cultuur. Wanneer je bewustwording verkrijgt van de perceptie over zaken van de etnische Ander, kun je de ongewilde reactie van de ander als jaloezie proberen te minderen of mijden. Dit geldt ook voor het communiceren over tijd en plaats: Westerlingen zijn veel individuele vrijheid en onafhankelijk gewend door maatschappij en opvoeding, en kunnen in de ogen van de jaloerse of bezorgde Guatemalteek(se) nonchalant gedrag vertonen. Ze moeten leren rekening te houden voor twee of zelfs voor het hele gezin, wat inhoudt dat je de ander informeert over waar je heen gaat, met wie en tijden van aanvang en verwachte terugkomst thuis. Bovendien speelt *machismo* een rol in huis: de Guatemalteekse mannen moeten mee helpen in het huishouden en dat ook accepteren. Tijdens het eten –Europees eten- vertelde Alita mij over het leren accepteren van het *machismo* in haar man, terwijl hij zich leerde aanpassen aan haar wil deze in eigen huize uit te bannen:

“Je moet weten dat hij, voordat wij gingen trouwen, alleen bij zijn moeder had gewoond. Toen we na mijn bevalling daar samen gingen wonen, verbaasde ik mij erover in hoeverre zijn moeder alles achter hem opruimde en voor hem deed. We hebben veel discussies gehad: zij vond dat ik te weinig voor hem deed en ik was geschokt door zijn gedrag als zijn moeder er was. Bij mij was hij heel anders en hielp hij wel mee. Dit heb ik hem goed moeten duidelijk maken: ik ben niet zoals zijn moeder, ik weiger alles achter hem voor hem op te ruimen en hem te bedienen. Hij vergeet vaak dingen te doen of op te ruimen, maar dan vertel ik hem dat ik dáár niet voor ben, dat ik niet zijn de schoonmaakster of zijn moeder ben, en dan doet hij het ook wel. Bij mij is hij heel anders, maar zodra we bij zijn moeder zijn, verandert hij. Ik was in eerste instantie boos en verbaasd, maar hij legde mij uit dat zijn moeder deze behulpzaamheid juist erg op prijsstelt en dat ze zo zijn liefde toont. Dus nu accepteer ik het, maar thuis is het huishouden gewoon eerlijk verdeeld.” (Interview, 18 april 2011)

Bij Sergio, een Guatemalteek uit de hoofdstad die zijn vrouw heeft leren kennen in het NGO-wereldje, ging dit zelfs zo ver dat hij zijn goede baan in de hoofdstad opgezegd heeft om thuis op de baby te kunnen passen en zij kon werken. Hier was veel onbegrip over in zijn sociale omgeving, want men is niet gewend aan zo'n vrouwelijke rol die de man wordt toebedeeld en erger nog: acceptatie door de *latinoman* van deze toebedeelde, vrouwelijke rol. Dus ook de klassieke genderrollen worden door deze liefdeskoppels aan banden gelegd. De vrouw van Bart is naar eigen zeggen een 'echte *machista*'. Ze wil altijd graag overheersend zijn en reageert op bepaalde dingen vrij stug om niet over zich heen te laten lopen en zichzelf te bewijzen. Bart moest haar leren dat hij geen belang had bij dat haantjesgedrag, dat ze zich niet hoefde te bewijzen en dat hij geen intentie had haar te domineren of over haar heen te lopen. Hij was daar geenszins mee bezig, waardoor zij moest leren te ontspannen in dit *machistagedrag*.

Tijd is tevens een ander groot hinderpunt, dat overkomen moet worden. Buitenlanders lijken zich bijzonder erg te irriteren aan het tijdsmanagement van de *latino-Ander*. Vele informanten vertelden mij dat ze hun vrouw of man gedwongen hebben te leren plannen, en misschien op macroschaal dus het creëren van lange-termijn denken. Zo laat het volgende citaat zien van Luke, een Amerikaan, dat dit al erg praktisch kan beginnen: “Ze deed altijd elke dag boodschappen, maar ik heb haar gedwongen om voor langere tijd vooruit te leren denken. Dus reden we naar een grote supermarkt en laadden we in voor een hele week.” (Interview, 2 april 2011). Het begint klein en kan doorgetrokken worden naar grotere, belangrijkere zaken. Ook het strikter worden in afspraken naleven op de afgesproken tijd, zorgt voor verlichting in irritatie van buitenlanders.

Ook de andere manier van communiceren moet op elkaar aangesloten worden om het te laten werken. Nu is communicatie binnen elk liefdeskoppel essentieel, maar zeker tussen mensen met een verschillende moedertaal en tussen mensen uit een geheel andere cultuur. Je moet investeren in het leren begrijpen van uitdrukkingen, verbale en non-verbale communicatie van de ander. De westerse Ander wordt veelal gezien als ongewenst direct, wat de Guatemalteek niet gewend is, waardoor het

kwetsend is. De een moet leren dominanter en duidelijker te zeggen waar het op staat, waar de ander juist moet afremmen en subtiel moet zijn in het brengen van informatie.

Bovendien moet op cultureel gebied geïntegreerd worden, wat tijd en vereist inzet om de cultuur van de Ander te begrijpen – op welke manier mensen denken, dingen doen en verwachten. Daar moeten beiden zich in zekere zin ook bij neerleggen, en vallen er bepaalde zaken niet te bediscussiëren. Ter illustratie: de broer van Adriana's man, is een echte *machista* en verkondigt zijn *machismomanier* van doen en oplossen, als de enige juiste manier. Adriana wil hier nog wel eens heftige discussies mee hebben, want zij als onafhankelijk, feministische buitenlandse kan niet zijn laagdunkende uitspraken over vrouwen laten voor wat het is. Haar man heeft haar geleerd dat aan zulke culturele zaken niets te doen is en dat zij hierin een stap te zetten heeft in het accepteren van de Guatemalteekse cultuur, ook al strookt deze niet met haar beeld van rechtlijnig handelen tegenover bijvoorbeeld vrouwen. Ook het minder beklagen bij de ander over zijn/haar cultuur, wat niets bijdraagt, is nodig. Adaptatie moet ook in de praktische zin gerealiseerd worden: Guatemala kent andere onuitgesproken kledingsvoorschriften dan westerse landen, waardoor het niet gepast is met ontbloot bovenlijf door het huis te lopen of korte rokjes op straat te dragen. Alita vertelde mij over andere omgangsnormen het volgende:

“Toen ik nog maar kort in Guatemala woonde, was ik naïef van aard: ik maakte met iedereen in de buurt en in de bus een praatje en vertelde mensen gerust dat ik in die wijk, daar ongeveer woon, zonder daar kwaad in te zien. Mijn man zei tegen mij dat ik dat niet meer kon doen; hier heeft niet iedereen de beste intenties. Daar moest ik erg aan wennen.” (Interview, 18 april 2011)

Een ander voorbeeld van cultureel aanpassen komt van Adriana:

“Ik moest zijn grenzen respecteren, welke afstammen van zijn cultuur en wat hij gewend is. Zo nam ik hem, toen we tijdens een jaarlijks bezoek aan familie in Canada waren, mee naar een Gay Parade. Hij heeft niets tegen homo's, en is er zelfs bevriend mee, maar onverwacht op een Gay Parade staan was duidelijk iets anders. Hij draaide zich om en liep geschokt en verontwaardigd weg. Doordat homoseksualiteit in Guatemala niet zo overdreven in het openbaar wordt geuit, was hij van slag. Ik had zijn grenzen duidelijk overschreden.” (Interview, 13 april 2011)

Adriana haalde hem hierdoor uit zijn *comfortzone*, terwijl je die grenzen juist moet respecteren. Ook het *go-with-the-flow* principe dat buitenlanders als het ware over zich lijken te hebben, moet aan gewend worden.

7.1.2 Praktische aanpassingen

Niet alleen culturele aanpassingen laten een relatie slagen, maar ook overeenstemming op praktisch gebied. Allereerst zijn dit aanpassingen op geografisch gebied: de westerlingen in mijn onderzoek

hebben hun land verlaten, en daarbij hun werk, vrienden en familie en alles waar zij door tijd en gewenning aan gebonden zijn geraakt – zoals normen en waarden en taal. Als compromis trouwen of trouwden enkele stellen in het land van de buitenlander, wat de Guatemalteek te accepteren had. Ook zijn er westerlingen die de poorten voor migratie naar hun land van herkomst, open houden door hun geliefde te vragen een rijbewijs te halen, hun moedertaal te leren beheersen of al heel concreet: een inburgeringstest te behalen. De man van Adriana betaalt elk jaar één tot twee keer vliegtickets voor haar en hun kind om terug te kunnen naar familie, om zo waarschijnlijk tegemoet te komen aan het compromis tussen hen twee; haar migratie naar Guatemala was een intense tijd doordat ze alles nieuw moest opbouwen en in land van herkomst moest achterlaten.

Per slot van rekening moet een stel zich altijd aanpassen aan andermans trekken: minder snel boos worden of juist meer open zijn in het tonen van emoties, vertrouwensband versterken, in gewoonten als luidruchtige feestjes of roken, vriendschappen die bij hun samen horen aansterken en anderen afzwakken, et cetera. Zoals al eerder genoemd, is aanpassing benodigd wegens verwachte tolerantie en begrip naar de verschillen toe om de relatie te laten werken.

7.1.3 Persoonlijke veranderingen

Door bovengenoemde aanpassingen aan de ander, veranderen individuen in hun persoonlijkheid. Doordat bepaalde Guatemalteken een relatie zijn aangegaan met een buitenlander, zijn ze wellicht eerder er toe aangezet samen te gaan wonen dan ze in eerste instantie hadden gedaan met een landgenoot. Hierdoor lijken ze conservatieve waarden en normen af te doen door het vergelijkingsmateriaal dat ze verkrijgen door een relatie met de etnische Ander. Door af te doen van het 'oude bekende' (trouwen is de norm) en te kiezen voor een 'nieuwe optie' (samenwonen), kunnen ze de perceptie opdoen dat het westerse beter is en dat gaan nastreven.

Buitenlanders lijken veelal juist onder de indruk van de 'schoonheid' van traditie en het conservatieve. Veel informanten vinden het familie-georiënteerde wat doordrenkt is in de Guatemalteekse samenleving, erg bijzonder en aantrekkelijk. Westerlingen geven aan minder individualistisch te zijn geworden, maar door een relatie op zich (of gezin) ook meer verantwoordelijk. En door alle minuten dat deze zelfde groep op hun Guatemalteekse vriend of vriendin loopt te wachten, lijken zij ook geduldiger van aard te worden – meer ontspannen, toleranter. Xavier is zich gaan beseffen door zijn leven in het ontwikkelingsland wat er nu werkelijk toe doet in het leven en heeft door zijn verwevenheid in de cultuur nieuwe inzichten verworven.

Toch geven enkelen ook aan niet te zijn veranderd door hun interetnische relatie/huwelijk: "Nee, ik ben niet veranderd door deze relatie als persoon in essentie of karakter. Maar ik ben natuurlijk in de praktische zin wel veranderd, want je past je immers aan naar de partner waar je dan mee bent en hoe de relatie is, dat vormt je", antwoordde Naomi mij tijdens een interview (19

april 2011). Je zoekt namelijk naar de *common ground*, waardoor met compromissen op geleefd kan worden.

§7.2 Overstegen problemen

Klaarblijkelijk zijn de drijfveren groter; als de problemen niet overstegen zouden zijn, dan zouden de liefdeskoppels waar ik onderzoek bij heb gedaan, niet langer samen zijn. Dit alles deels door de bovenstaande aanpassingen en veranderingen die noodzakelijk bleken te zijn om dit te realiseren. De cruciale botsing tussen twee geliefden blijft uit doordat zij voldoende naar elkaar zijn toegegroeid of, waar deze paragraaf over zal gaan, dat ze zelf een 'vreemde eend in de bijt' zijn in eigen samenleving door een uitzondering op het cultuur-cliché te vormen.

7.2.1 *Machismo*

Veel informanten gaven aan dat *machismo* een aanzienlijk kleiner obstakel tussen hen was doordat de man bijvoorbeeld niet echt een typische *machista* is, naar eigen oordeel. Buitenlanders zoeken wellicht een exotische Ander, maar geen van mijn informanten is bereid concessies te doen op het gebied van *machismo* en zochten ook een partner waarbij *machismo* een verwaarloosbare eigenschap is of überhaupt ontbreekt. Wat Anne betreft is Diego geen *machista*: "Zijn moeder heeft hem erg onafhankelijk opgevoed en hij helpt veel in het huishouden. Hij kan mijn onafhankelijkheid wel aan en laat mij erg vrij. Hij is verder ook niet echt jaloers." (Interview, 22 april 2011). Emily vertelde mij dat zij en haar verloofde minder problemen omtrent *machismo* hebben doordat hij geen ouders heeft en ook verder geen sterke familiebanden en dus –invloeden heeft. Hij heeft het *machismo*principe niet meegekregen in zijn opvoeding, en hij heeft geen moeder, wat vroeger en nu scheelt. Ook wanneer mannen op zichzelf hebben gewoond, zijn zij verzacht in het *machismo*principe dat de vrouw het huishouden regelt, en leren hun eigen boontjes in huis te doppen. Hierdoor kan de man van Adriana volgens haar niet als *machista* beoordeeld worden. Hierop volgend geeft Rebecca aan dat zij haar vriend bewust op dit punt heeft geselecteerd:

"Een vereiste voor een toekomstige vriend zou zijn dat hij onafhankelijk is. Hij moet in staat zijn alles te kunnen zonder dat vrouw of moeder in de buurt is. Dit is de reden waarom ik altijd dacht nooit met een Guatemalteek samen te kunnen zijn, omdat die mannen vaak afhankelijk van een vrouw zijn. Ik wilde bovendien niet een man die voor mij denkt te moeten of kunnen beslissen." (Interview, 14 april 2011)

Guatemalteken zoeken juist het Andere in een partner. Sergio antwoordde op mijn vraag over hoe het zou zijn als hij met een *latina* getrouwd zou zijn: "Ik zou dan niet getrouwd zijn op het moment. Ik vind *Guatemaltecas* lastig in de omgang. Ze absorberen hun man door altijd bij hem te willen zijn

en ook te eisen van hem altijd bij haar te zijn. Ze gunnen hun man geen vrijheid.” (Interview, 25 maart 2011). Ook Julio ziet de nadelen in van een intra-etnische relatie, want dat zou zijn vriendin, volgens hem, nog jaloerser van aard zijn wat niet gemakkelijk is met zijn werk als salsadansleraar. Guatemalteken lijken juist op zoek te zijn naar personen zonder deze eigenschap, en lijken daarbij buiten hun eigen cultuur te treden op dit gebied. Buitenlanders zijn onvermurwbaar en zoeken het bekende op.

7.2.2 Gewenning

Een andere reden die lijkt weer te geven waarom de culturele botsing uit blijft, is de gewenning aan de etnische Ander. De vriend van Rebecca is cultureel erg open: hij heeft al een drie jaar durende relatie gehad met een Duits meisje en daarvoor nog met een Belgisch meisje; hij lijkt zijn culturele botsing al gehad te hebben en zich dusver weten aan te passen. Aarón werkt als *missionaryworker* continu met buitenlanders en is ook bevriend met veel buitenlanders, waardoor hij dingen anders leert zien. Hij leert minder op te komen voor slechts het eigen belang, wat erg in het karakter van de mensen in Guatemala ligt, volgens hem. Vriendschap met buitenlanders, het wonen in een toeristische stad als Antigua en reizen zijn factoren die de gewenning naar buitenlanders en hun cultuur in werking stelt. Julio is wel eens twee maanden in Denemarken geweest, voor zijn voormalige vriendin - een bezoek waar hij veel van heeft geleerd en wat hem enigszins heeft gevormd. De vriend van Kira heeft zelfs een jaar in Europa gewoond en haar ook opgezocht bij haar familie voor een maand lang. Bovendien hadden zijn ouders, toen hij nog bij hen woonde, zich voor jaren verbonden aan een uitwisselingsorganisatie, waardoor er steeds buitenlandse studenten zijn hele kindertijd en jeugd bij hem in huis woonden.

Bart verklaarde waarom hij en zijn vrouw weinig cultureel verschillend zijn als volgt: “Omdat zij altijd veel buitenlandse vrienden heeft gehad en veel heeft gereisd, is ze gewend geraakt aan buitenlanders. Bovendien heeft ze een Amerikaanse vader, die haar ook met Amerikaanse normen en waarden heeft opgevoed.” (Interview, 13 april 2011). Ook westerlingen hebben veel gereisd, zoals Adriana, die al eerder veel van Latijns Amerika had gezien, waardoor ze bepaalde culturele concepten al eerder heeft leren begrijpen en accepteren. Emily woonde toen ze klein was in een Amerikaans stadje met veel Mexicanen, de invloed hiervan is de volgende:

“In de stad waar ik ben opgegroeid in het Noordoosten van de Verenigde Staten, wonen veel Mexicanen. Hierdoor raakte ik, net als mijn stadsgenoten, op jonge leeftijd al bekend en gewend met *latinos*/buitenlanders en hun cultuur. Ik viel vroeger ook met name op *latino*jongens.” (Interview, 12 april 2011)

In aanraking komen met de Ander is voor geen van hen nieuw geweest; ze hebben al eerder(e) kansen gehad om te leren van andere culturen en zich moeten leren aanpassen. Doordat ze deze bagage meedragen, is het gemakkelijker je binnen een relatie cultureel te schikken.

Om op *common ground* te komen, zijn aanpassingen nodig. Deze bestaan zowel op cultureel als praktisch en persoonlijk gebied. Door empathie te tonen voor de ander, groei je naar deze persoon toe. Enerzijds betekent dit dat je de ander in zijn waarde laat, anderzijds moet je zelf een stap zetten naar de opvattingen van je geliefde. Zo verkrijgt men meer harmonie in de relatie. Ook zijn er eigenschappen die doen duiden dat de informanten zich al in dit tussengebied bevinden – daar waar juist zij elkaar treffen. Dit kan komen door gewenning, door internationale contacten waardoor iemand zelf verandert en/of het ontbreken van stereotypische eigenschappen van de Zelf in een persoon.

In de schaduw van de omliggende vulkanen bevindt zich het koloniale stadje Antigua, dat een absolute uitzondering vormt op de andere steden en dorpen in Guatemala. Zowel Guatemalteken als niet-Guatemalteken, uit Antigua en daarbuiten, delen de perceptie dat Antigua zich bevindt in een 'luchtbel': het stadje is goed onderhouden en mooi, de bevolking is er relatief rijk en de hoeveelheid aangeboden mogelijkheden en keuzes is dermate groot, dat het in geenszins de werkelijkheid van het land weerspiegelt. Het stadje wordt bewoond door overwegend *ladinos*, de grote hoeveelheid *indígenas* die in Antigua aanwezig is rondom *Parque Central* en de markt, keert na een lange werkdag in het toerisme, huiswaarts naar een dorpje buiten de stad. Luxueuze goederen uit alle windstreken zijn in Antigua verkrijgbaar en de levensnorm lijkt te zijn: 'feest, geniet en spendeer'. Antigua teert op het toerisme en huisvest slechts het minuscule deel van de bevolking dat rijk genoeg is om een huis te kunnen veroorloven in het duurste stadje van dit derdewereld land.

Dit is de onderzoekslocatie waar ik data heb verzameld om mijn hoofdvraag in deze conclusie te kunnen beantwoorden, die luidt: Welke overwegingen zijn voor een Guatemalteek en een buitenlander van belang bij de keuze om een interetnische liefdesrelatie aan te gaan in Antigua te Guatemala? Mijn onderzoek richtte zich op de drijfveren, problemen en het overstijgen van deze problemen, waar interetnische liefdeskoppels mee te maken krijgen in de context van Antigua.

Buitenlanders worden verliefd op de sfeer en alles wat Antigua te brengen heeft, ze vinden daar immers het beeld dat ze hadden van Latijns Amerika, gepresenteerd op een comfortabele wijze. Door het toerisme is er veel interactie tussen de Guatemalteekse bevolking en de westerse Ander – de twee groepen die op macroperspectief zich onderscheiden, door de geheel andere achtergronden en cultuur. Zij vormen twee symbolische groepen, afgebakend door symbolische grenzen, die zich een 'wij'-identiteit toe-eigenen en tegelijkertijd toegeschreven krijgen door de 'zij' groep (Wekker, 1988: 40 en Eriksen, 2002: 19). Groepsleden van de symbolische groep hebben door sociaal contact de perceptie gekregen verschillend te zijn van de andere groep (Eriksen, 2002: 1, 34 en 35). Deze verdeling is tussen de groepen van mijn onderzoek zeer pragmatisch, want zowel door het uiterlijk als door het verschil in afkomst en cultuur zijn zij duidelijk te onderscheiden. Individuen kunnen door dit zichtbare verschil, zich tot grotere collectiviteiten rekenen (Baumeister en Leary, 1995, in Brewer en Gardner, 2004: 66-67), waardoor groepsvorming met de 'Zelf' ontstaat.

Dit sociale contact waar Eriksen het over heeft, vindt plaats in de symbolische toeristische ruimtes, waar de geïnteresseerde buitenlander, die zich thuis voelt in Antigua, en de deels verwesterde, relatief rijke Guatemalteek elkaar gemakkelijk vinden. De Een is een ontdekkingsreiziger in een vreemde wereld, in een comfortabele zone. De Ander is de Guatemalteek

die met de andere groep in contact komt door bepaalde economische en culturele voorwaarden waar deze Ander aan voldoet. Wanneer deze etnische groepen ook op seksueel vlak met elkaar in contact komen, worden etnoseksuele grenzen overschreden (Nagel, 2003: 126). Zij worden verliefd en overwegen een interetnische relatie aan te gaan. De abstracte reden hiervan is het vervullen van de wens om "te grazen op Andere weides" door nieuwsgierigheid. In de Antiguaanse toeristische ruimtes bemerkten mijn westerse informanten de aantrekkingskracht die uiterlijkheden als een donkere huid, een kleine lengte en donkere ogen op hen hadden, of andersom: blonde haren en een blanke huid, waardoor etnische hyperseksuele fantasieën opgewekt werden (Nagel, 2003: 119 en 142). Mijn informanten werden lichamelijk aangetrokken door wat ze over de etnoseksuele grens zagen, waardoor ze met het verkennen van het innerlijk, de etnoseksuele grens daadwerkelijk overschreden. Ook het innerlijk van de Ander blijkt deels door etniciteit ingekleurd te zijn: In het bijzonder vinden mijn westerse informanten het sociale en/of familie-georiënteerde karakter beminnelijk, dat doordrenkt lijkt te zijn in de individuen van de Guatemalteekse cultuur. Juist het ontbreken van het Eigen in de Ander kan aantrekken; dat wat contrasteert, is niet per definitie een obstakel (Nagel, 2003: 10, 119 en 142). Het kan juist als aanvullend of als opluchting gezien worden, wat blijkt aan de bewondering voor buitenlanders wegens het ontbreken van *machismo*. Volgens mijn Guatemalteekse informanten verschillen buitenlanders in bijvoorbeeld het onafhankelijk kunnen denken en handelen van Guatemalteken; een kenmerk dat een potentiële partner wat hen betreft moest hebben. Guatemalteken bewonderen bovendien de *open-minded* karakters van buitenlanders. Anderzijds is de laatstgenoemde groep weer aanlokkelijk door de danskwaliteiten; vele *latinos* kunnen goed dansen, wat bij mijn westerse vrouwelijke informanten gevoelens heeft doen aanwakkeren.

Desalniettemin worden mijn informanten allen beproefd door problemen die bij een interetnische relatie komen kijken. Volgens Markoff (1977: 51, in Nave, 2000: 337) is communicatie de grootste belemmering in een dergelijke relatie. In mijn onderzoek bleek dit inderdaad een belangrijke veroorzaker voor problemen te zijn. In eerste instantie heeft het liefdeskoppel te maken met twee verschillende moedertalen. Vaak spreken de twee Spaans, maar ondanks dat de westerling steeds beter het Spaans leert beheersen, zal gelijke benadering van expliciete boodschappen vrijwel onmogelijk blijven. Door onbegrip kan ruzie ontstaan. Maar volgens mijn westerse informanten kan de schoonfamilie ook voor veel onenigheid zorgen; deze neemt een geheel andere rol in dan westerlingen gewend zijn en de meerderheid van mijn informanten vindt dit bedreigend overkomen. Verder kan *machismo* enerzijds de hyperseksualiteit van de Ander ondersteunen (donkere huid, charmant gedrag als aantrekkende kracht), maar anderzijds ook neerhalen: al mijn westerse informanten zeiden niet gediend te zijn van de klassieke genderrolverdeling dat het fenomeen behoudt, net als de extreme jaloezie dat tevens onderdeel lijkt van *machismo*: "*Latinas* daarentegen

zijn vrij onzeker, wat tot uiting komt in jaloezie: ze proberen de tijd van hun man te bedwingen. Ze belt me continu op: 'Waar ben je? Hoe laat kom je thuis? Met wie ben je? Wat ben je aan het doen?' " (Interview met Xavier, 14 april 2011). Problemen met betrekking tot afstand, blijken op het begin al overwonnen te zijn door mijn informanten, doordat de westerlingen verhuisd zijn naar Antigua. Dit geldt niet voor de verschillen in tijdsmanagement: westerlingen worden naar mate de tijd vordert - en ze steeds vaker de dupe zijn geworden van wachten op de ander- geïrriteerder wegens dit verschil. De meerderheid van mijn westerse informanten gaf aan dat zij en hun Guatemalteekse partner simpelweg een andere opvatting van tijd hebben, en dat levert soms ruzie op. Tenslotte is ook de risicobeleving een punt van geschil: waar Guatemalteken juist meer risico's lopen, zien zij niet het nut van bescherming voor deze risico's in, in tegenstelling tot de goedverzekerde westerling.

De bovenstaande belemmeringen door botsingen zijn intern binnen het liefdeskoppel, maar ook externe factoren hebben invloed in de keuze voor een interetnische relatie. Uit het onderzoek van Seiffge-Krenke en Bucx (2010: 128-129) blijkt de support van de sociale omgeving invloed te hebben op de geliefden. Over het algemeen is te stellen dat de sociale kringen van mijn westerse informanten erg *open-minded* zijn naar de verschillen in etniciteit en dus de relatie gemakkelijker accepteren. Desalniettemin hebben zij verdriet over de grote afstand die door deze relatie gecreëerd wordt. Daarentegen is de perceptie van de Guatemalteekse sociale omgeving over de westerse geliefde van hun kind, broer/zus of vriend(in) meer verdeeld: bepaalde mensen zien de westerling als het winnen van de loterij – het geeft hun Guatemalteekse vriend of familielid juist mogelijkheden, kansen en/of geld. Anderen zien de binnendringende Ander eerder als ketterij, en dus worden de gendergrenzen aangescherpt. Vele Guatemalteken delen hun negatieve perceptie over westerlingen: ze zien hen als 'feestbeesten' met een vrije moraal die ontrouw zijn door na korte tijd al te verdwijnen door terug te keren naar het eigen land. De term *family allocentrism* van Cheng (2007: 894) lijkt hier essentieel te zijn: De familie vereist een mate van verbondenheid, waarbij de angst leeft dat hun kinderen de door hun aangeleerde (culturele) normen en waarden afvallen door een verblindende verliefdheid (Nave, 2000: 343). De genoemde vrije moraal van westerlingen is in tegenstrijd met de conservatieve normen en waarden van Guatemalteken, wat zij graag zo willen behouden. Door interetnische huwelijken wordt de etnische identiteit bedreigd, waardoor zij negatief zijn over dergelijke relaties.

Toen meer serieuze intenties de boventoon begonnen te voeren, besloot de grote meerderheid mijn buitenlandse informanten zich te settelen in Antigua – ze veranderen van *ethnosexual sojourners* in *ethnosexual settlers* (Nagel, 2003: 15). Ondanks de beschreven belemmeringen, hebben de drijfveren de doorslag gegeven bij mijn informanten. Één verklaring hier voor is de benodigde aanpassingen: beide moeten integreren in de cultuur van de Ander, mannen moeten helpen bij het huishouden, *latinos* moeten hun tijdsmanagement beter reguleren, en

westerlingen moeten in discussies hun boodschap subtieler en minder kwetsend brengen. Een andere reden is dat de individuen die het liefdeskoppel vormen, aan de rand van hun etnische groep leven en bovendien veel gewenning en contact hebben met de Ander – het is geen botsing meer, het is niet meer nieuw. Dit kan komen doordat ze veel buitenlandse vrienden hebben, een eerdere relatie met de Ander hebben gehad of doordat ze simpelweg in Antigua zijn grootgebracht en gewend zijn aan hordes toeristen. Veel van mijn informanten van beide etnische groepen zeggen veel gereisd te hebben, waardoor ze zich hebben leren aanpassen aan andere culturen. Ook kunnen het uitzonderingen zijn, zoals het ontbreken van *machismo* in de ander. Nagel (2003: 17) zegt dat wanneer het verlangen om intiem contact met de etnische Ander te hebben blijft bestaan, dit kan resulteren in een verandering van de persoonlijke identiteit – de bereidwilligheid van mijn informanten voor een interetnische relatie, maakte al dat zij aan de rand van hun etnische groep staan.

Mijn informanten vormen niet zonder reden een uitzondering op de regel: de geliefden leven samen in een liminale zone, en niet op identiteitsdwingende en contrasterende symbolische, etnische eilanden. Ze drijven samen tussen de twee etnische eilanden in op een vlot dat gedeeld grondgebied voor hen is; ze leven op *common ground*. Dit geldt zowel emotioneel als fysiek. Al eerder heb ik betoogd dat Antigua kan dienen als fysieke *common ground*, maar ook op emotioneel gebied, hetzij door benodigde aanpassingen, leven zij ook op een emotionele *common ground*. Hierdoor weten zij belemmeringen te overwinnen en overheerst de hyperseksuele aantrekking van de Ander. Ze hoeven niet langer te staren over ethnoseksuele grenzen heen, maar grazen tegenwoordig op de groene, doch niet perfecte, weides van de Ander.

Literatuurlijst

Adams, A. E.

- 1998 'Gringas, Ghouls and Guatemala: The 1994 Attacks on North American Women Accused Of Body Organ Trafficking'
Journal of Latin American Anthropology 4 (1): 112-133

Anderson, B.

- 1983 *Imagined Communities*.
London, New York: Verso.

Barth, F.

- 1969 Introduction. In *Ethnic Groups and Boundaries. The social organization of culture difference*.
Frederik Barth, eds. Pp. 9-38.
Boston: Little, Brown, and Company.

Brewer, M. B., Gardner, W.

- 2004 'Who is this "we"? Levels of collective identity and self representations'
Organizational identity: a reader.

Central Intelligence Agency

- 2011 Central America and Caribbean: Guatemala.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gt.html> (23 juni 2011).

Cheng, L., Lalonde, R.N., Uskul, A.K.

- 2007 'Views on interracial dating among Chinese and European Canadians: The roles of culture, gender, and mainstream cultural identity'
Journal of social and personal relationships 24 (6): 891-911

Colby, B. N., Van den Berghe, P. L.

- 1969 *Ixil country. A plural society in highland Guatemala*.
Berkeley: University of California Press.

Denich, B.

1994 'Dismembering Yugoslavia: nationalist ideologies and the symbolic revival of genocide'
American ethnologist 21 (2): 367-391

Eriksen, T.H.

2002 *Ethnicity and Nationalism*.
London: Pluto Press.

Fischer, E. F., Hendrickson, C.

2003 *Tecpán Guatemala. A modern Maya town in global and local context*.
Boulder, Colorado, [etc.]: Westview Press.

Fromm, E.

1956 'Love and its disintegration'
Pastoral psychology 7 (8): 37-44

Gray, P., Bloch, H.

1993 'What is love?'
Time 141 (7): 46-50

Harris, B.

1999 'Guatemala: Clinton's Latest Damn-Near Apology'
Humanist 59 (3): 43-45

Jankowiak, W. R., Fischer, E. F.

1992 'A cross-cultural perspective on romantic love'
Ethnology 31 (2): 149-156

Johnson, W. R., Warren, D. M.

1994 *Inside the mixed marriage*.
Lanham: University Press of America.

Little, W. E.

- 2000 'Home as a place of exhibition and performance: Mayan household transformations in Guatemala'
American Ethnology 39 (2): 163-181

Lokken, P.

- 2001 'Marriage as Slave Emancipation in 17th Century Guatemala'
Americas / Academy of American Franciscan History (1944) 58 (2): 175-200

Lovell, W.G.

- 1992 'The real country and the legal country: Spanish Ideals and mayan realities in colonial Guatemala'
GeoJournal 26 (2): 181-185

Nagel, J.

- 2000 'Ethnicity and Sexuality'
Annual Review of Sociology 26: 107-133
- 2003 *Race, ethnicity, and sexuality. Intimate Intersections, Forbidden Frontiers.*
New York: Oxford University Press.

Nave, A.

- 2000 'Marriage and the maintenance of ethnic group boundaries: the case of Mauritius'
Ethnic and racial studies 23 (2): 329-353

Nelson, M. D.

- 1998 'Perpetual Creation and Decomposition: Bodies, Gender, and Desire in The Assumptions Of A Guatemalan Discourse of Mestizaje'
Journal of Latin American Anthropology 4 (1): 74-111

Pascoe, P.

- 1991 'Race, Gender, and Intercultural Relations: The Case of Interracial Marriage'
Frontiers 12 (1): 5-18

Rasch, E.D.

2008 Representing Mayas : Indigenous Authorities and the Local Politics of Identity in Guatemala.
Niet gepubliceerd.

Scull, N.

2009 'Generación de Generación: Ladino Perspectives on Relations with Indigenous Groups in Guatemala'
Psychology and developing societies 21 (2): 209-234

Seiffge-Krenke, I., Bucx, F.

2010 'Romantic relationships in intra-ethnic and inter-ethnic adolescent couples in Germany: The role of attachment to parents, self-esteem, and conflict resolution skills'
International journal of behavioral development 34 (2): 128-135

Wekker, G.

1988 Gender, identiteitsvorming en multiculturalisme; notities over de Nederlandse multiculturele samenleving. In: *Multiculturalisme*. C.H.M. Geuijen, red. Pp. 39-54. Utrecht: Lemma BV.

Wex, A.

2007 'A Foreign Concern : Solid Waste Management in Panajachel, Lake Atitlan, Guatemala'
NAPA Bulletin 27 (1): 64-80

Het begin van mijn veldwerk verliep uiterst moeizaam. De toegewezen onderzoeksplek correspondeerde niet met mijn onderzoeksvorstel en dus mijn onderzoekspopulatie: deze bleek niet aanwezig te zijn in Antigua of voor mij niet toegankelijk doordat mensen tegen mij logen. Na twee weken verspild te hebben met het ondervinden hiervan, ben ik op een ander onderwerp overgestapt, dat waar deze scriptie over gaat.

Mijn eerste poging tot veldwerken is niet alleen misgelopen door het bovenstaande feit. De manier waarop ik aan informanten probeerde te komen, zou ik bijna kunnen omschrijven als 'bespringen': Uit het niets probeerde ik informatie en aanzet tot handelen (interviews) uit mensen te trekken, zonder een vertrouwensband op te bouwen. Toen ik opnieuw begon met mijn aangepaste onderwerp, heb ik dit mee kunnen nemen als leerpunt. Ik heb in mijn verdere veldwerk juist een lange tijd proberen te investeren in mijn (potentiële) informanten en kortstondige vriendschappen proberen op te bouwen, om hun bereidwilligheid en vertrouwen te verkrijgen voor als ik hier later een beroep op zou gaan doen.

Ik ben op erg veel verschillende manieren met mijn informanten in contact gekomen, en die variatie lijkt mij positief om een beter beeld te verkrijgen van de variatie binnen mijn onderzoeksgroep en wat voor elk van hen belangrijk is. Wat fijn was, is dat informant X mij naar informant Y en Z verwees en zo verder, doordat de meesten van mijn onderzoeksgroep in contact stonden met andere informanten (maar vooralsnog geen *society* vormen). Kijkende naar de hoeveelheid informanten die ik heb leren kennen, kan ik concluderen dat dit een goede manier was. Verder hield ik mij erg bezig met het zogenaamd 'warm houden van contacten' door informele gesprekken te houden. Dit heb ik gedaan omdat ik ervan overtuigd was dat als ik geregeld even mijn gezicht zou laten zien en een klein gesprek aanging, mensen mij gemakkelijker informatie of hulp zullen verschaffen (zaaien, en dan oogsten tijdens de interviews).

Deze techniek leek bij de meesten te werken; hetzij goed, hetzij in mindere mate, maar het werkte. Tijdens het veldwerk genoot ik het meeste van de hoge mate bereidwilligheid van mensen, naar mijn mening contrasterend met die van mensen in Nederland. Ik genoot van alle informatie, ook persoonlijke informatie, die men bereid was met mij te delen, maar ook van de gemakkelijke instemming om met mij te praten, mij te ontmoeten, met mij een interview te houden en mij thuis en elders uit te nodigen. Zeker na de eerste twee weken waarin dit alles onbereikbaar leek te zijn en mensen leken te liegen.

Door de eerste twee weken ben ik scherp gaan zien welke vereisten benodigd zijn om een goed veldwerk uit te kunnen voeren. Naast een plek waar de onderzoekspopulatie aanwezig is, is het

mijns inziens belangrijk dat meerdere kwalitatieve onderzoeksmethoden uitvoerbaar zijn. Ik heb in mijn veldwerk met name informele gesprekken en semi-gestructureerde interviews met mensen gehouden. Nu had ik in Nederland niet voorzien dat de methode participerende observatie niet uitermate geschikt bleek voor mijn onderzoek: het feit dat de liefdeskoppels geen *society* vormen -ze wonen niet geclusterd of ondernemen geen activiteiten met elkaar- wijst erop dat ze niet als groep zijn verbonden. Ik heb geleerd dat het van belang is/gemakkelijker is om een onderzoeksgroep te bestuderen die wel met elkaar in verbinding staan. Als dit het geval is, zal participerende observatie hoogstwaarschijnlijk mogelijk zijn. Deze les neem ik mee voor een eventueel volgend onderzoek.

Doordat mijn onderzoeksonderwerp wat abstract is, vond ik het moeilijk dit concreet te maken. Tijdens interviews begrepen informanten geregeld een vraag niet – ze begrepen niet wat ik precies wilde weten, en antwoordden met zaken waar ik niet zozeer in geïnteresseerd was. Om dat te voorkomen of omdat informanten om verduidelijking vroegen, gaf ik uiteenlopende voorbeelden aan, waardoor ik mijn informanten ietwat stuurde. Ik heb hieruit kunnen leren dat verdieping in de beleefwereld van de onderzoeksgroep, wat over het algemeen geen antropologen of zelfs wetenschappers zijn, moet stroken met mijn *topiclist*, waardoor informanten hun eigen levendige antwoorden kunnen vertellen zonder tussenkomst of eventuele externe sturing, welke af kan doen aan de objectiviteit van het onderzoek.

Onwennig en vreemd voelde mijn rol als onderzoeker – ik werd geforceerd erg bewust van mijzelf en mijn sociale vaardigheden: Hoe kom ik over? Hoe krijg ik deze persoon zover mij nog eens te willen zien? Hoe bouw ik een vertrouwensband op met een informant? In hoeverre moet ik professioneel afstand doen of juist informeel en onprofessioneel vrienden worden? Was is professioneel zijn? Ik vond het vreemd om te merken hoe sociale relaties in elkaar zitten en hoe ik daar zelf mee om ga. Zo vond ik het erg moeilijk om een 'vriendschap' op te bouwen als ik deze personen niet op zijn/haar persoonlijkheid heb geselecteerd, maar op bepaalde kenmerken die overeenkomen met de kenmerken waaraan mijn onderzoeksgroep moet voldoen.

Omgang met de cultuur, het land en de personen van mijn onderzoeksgroep verliep goed: het imago van Antigua als stad op *common ground* tussen de westerse- en *latino* wereld in met een ontspannen modus leek ook voor mij te kloppen en enigszins aan te trekken. Ik werd nooit moe van het gebrek aan bepaalde zaken, het gemis van westerse voorwerpen. Ik werd slechts vermoeid door irritatie aan het idee dat men mij als wandelende portemonnee beschouwde door mijn typische westerse uiterlijk, en schreeuwde soms een *indigenaverkoper* toe: "Ik ben geen toerist, ik woon hier!"

Slechts op de eenzijdige manier van dataverzamelen, namelijk door gesprekken en interviews, kijk ik terug op een veldwerk wat iets miste (namelijk de methode participerende observatie). De moeizame beginperiode was vervelend, maar ook leerzaam. Maar dit werd vervaagd

door een bloeiend netwerk van informanten en sociale contacten dat ik in latere weken in Antigua kreeg. Hun bereidwilligheid, vertrouwen, enthousiasme en gastvrijheid hebben mij overdonderd en mij weer weten te enthousiasmeren. Tenslotte de mogelijkheid om veldwerk zo ver van huis te kunnen doen, in een heerlijk klimaat, in een geheel andere omgeving, waarbij je iets kunt proeven van de *emic perspective*, is onvergetelijk.

Op de foto ben ik te zien met één van mijn informanten, die werkt in mijn favoriete koffiebar. Mijn veldwerk kenmerkte zich door steeds korte praatjes hier en daar te maken, om de bereidwilligheid en het vertrouwen van mijn informanten te winnen.

'Mixed feelings, mixed love'

This bachelor thesis is the result of my fieldwork in Antigua, Guatemala. From March 2011 till April 2011, I have been studying interethnic love-couples in the field. The main question of this thesis is: Which considerations are made when a Guatemalan and a foreigner choose for an interethnic love-relationship in Antigua, Guatemala?

In Antigua, there are a lot of foreigners because of the tourist industries, like salsa schools, Spanish language schools, NGOs, discotheques, coffee bars and restaurants with an international flavor and last but not least: colonial heritage and volcanoes. Apparently, a lot of those tourists stay. I argue that Antigua has become common ground for western foreigners. The atmosphere in Antigua is so comfortable, that they can find what matches their image and expectations of Latin America, or more specific Guatemala, but still enjoy all the comforts they have back home. They fall in love with this little town, just as some fall in love with an ethnic Other.

They come in contact with this ethnic Other, a Guatemalan, through tourism – a symbolic space where these two ethnic groups meet each other. When they encounter the Other, they feel attracted by several ethnic marks on the outer, inner and other characteristics.

Some of my respondents declared that the dark skin, or dark eyes made them attracted to a Guatemalan, while others told me that the blonde hair or light skin were admirable. When making contact, both discovered positive cultural characteristics. Many Guatemalan respondents admired the independent personality western people, like their partners, have, like being open-minded or not being a *machista*, which are things that made them cross the etnosexual boundary. On the other hand, my foreigner respondents said to be attracted by the social and family-oriented character their Guatemalan partner has, or the dancing skills by which the foreigner was tempted.

As romantic as it may sound, these couples are not exempt from obstacles, because there are some specific problems they encounter. Communication and the Guatemalan family can cause a lot of problems according to my respondents. Even though foreign partners learn Spanish and they achieve a near-native level, both individuals of the interethnic love-couple have a different mother tongue. Miscommunications can occur because of different first languages one knows, but after a while the bigger problem will be the different expressions a language has, which can hardly all be learned by outsiders. Misunderstanding or misinterpretation can lead to arguments. The Guatemalan family is another specific topic here: they tend to be close to their spouse and his/her family, but the degree of closeness might be to frightening or suffocating for the foreigner, who is not used to this

kind of family relationships. According to my foreigner respondents, machismo is also a reason why couples fight: the jealousy and classic household gender roles are not appreciated. Other problems which these couples have to face are distance, time management and the different sense of how to manage risks.

An external factor which is an obstacle or motivation to go for the interethnic relationship, is the social environment of one, like parents or friends whose opinions may be considered of great value. The social environment of the foreigner is positive, while the reaction or opinion of the Guatemalan family and friends can be separated into two extremes: some are really positive, because they are happy for their child/friend or they think he/she has won the lottery because of the money or white skin the foreigner might have. Others are negative in their reaction because they view the behavior of foreigners as loose, and fear that their norms and values may affect their child/friend.

The barriers were clearly not great enough to overcome the motives for my respondents to go for their interethnic relationship. I advocate two reasons for this. The first is that couples endeavor adaptation and adjustment: they should let go of their dissatisfaction about the gender roles in the household, they should try to adapt the culture of the partner, foreigners should try to be less direct in the quarrels to prevent hurting their loved ones, where *latinos* should try to be more punctual with time, to prevent irritation. The other reason here is that my respondents are all living on the edge of their own ethnic community close to the boundary or even in a liminal zone. They are used to the ethnic Other by contact or habituation, because they have foreigner friends or have travelled much.

I have attempted to demonstrate in this thesis that my respondents are living on common ground, because they don't belong to the ethnic group core and that Antigua can be found as a physical common ground, where foreigners can settle because it feels a bit like home, and Guatemalans are still in their own country.